

ΜΟΥΣΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ ○ ○ ○ ○ ○ ○
ΕΤΟΣ Δ' — ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 1 (37)
○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1923

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΜΕΛΑΧΡΙΝΟΣ : 'Από τὸν «'Απολ-
λώνιο».
- ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ : Νὰ κοιμᾶται...
- Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ : Σ' ἓνα βιβλίο παληρό.—
- ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ : Κωνσταντ. Θεοτόκης.
- ΝΑΣΟΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ : Μιὰ φορά, τὴν ἀνοιξη...
- Ν. ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ : Σκίτσο Κ. Καρυωτάκη.
- Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ : Βράδυ.
- JEAN MOREAS : 'Από τὸ τέταρτο βιβλίο τῶν
«Στροφῶν».
- FRIEDRICH GOTTLIEB KLOPSTOCK : Πρό-
ωροι τάφοι — Τὰ ρόδινα δεσμά.
- GOTTHOLD ERHRAIM LESSING : 'Ο ἐραστής
ποῦ ὀρκίζεται — Τὰ στοιχεῖα — 'Η ψευτρα ἢ
Φυλλίς.
- GIOVANNI PAPINI : 'Από τὴν «'Ιστορία τοῦ
Χριστοῦ» (Μαμμωνᾶς).
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΙΝΑΔΙΩΤΗΣ : 'Ανθρώπινα καὶ θεῖα.
- KNUT HAMSUN : 'Η γλῶσσα σὲ κίνδυνο.
- ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ : Τὰ νέα βιβλία — Στὸ
περιθώριο — 'Αργύρης Ἑφταλιώτης.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΥΠΟ ΟΜΑΔΟΣ ΕΜΠΟΡΩΝ ΑΘΗΝΩΝ, ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΧΩΡΩΝ

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ — Οδός Κοραή 33

Καταθέσεις.

Ειδική οργάνωσις διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν συμφερόντων. Πρὸς τοῦτο ἔχει ὀργανώσει εὐρύτατον δίκτυον Ἀνταποκριτῶν εἰς πάσας τὰς πόλεις παλαιᾶς καὶ νέας Ἑλλάδος.

Ἡ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὴν ἐργασίαν

Διὰ τὰς εἰς ξένον συνάλλαγμα καταθέσεις ἰδιαιτέραι συμφωνίαι.

Ταμειωτήριον: μέχρι 10000 5 ο) ἀπληλαγμένον

Εἰς πρώτην ζήτησιν	4 ο)ο
Ἐπὶ παραδόσ. μετὰ 15 ἡμερ. προειδοποίησιν	4 1)2 ο)ο
» προθεσμία 6 μηνῶν	5 ο)ο
» » 1 ἔτους	5 1)2 ο)ο
» » 2 ἐτῶν	6 ο)ο

παντὸς φόρου τοῦ Δημοσίου, ἤτοι περίπου 5 1)2 ο)ο
Πάντες οἱ Ἀνταποκριταὶ μας εἶναι ἐξουσιοδοτημένοι νὰ δέχωνται καταθέσεις διὰ λογοριασμόν μας.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

ΟΛΙΚΑΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ

ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ

ΔΡΑΧΜΑΙ

ΔΡ. 35,000,000

900,000,000

BIBLIA ME ΔΟΣΕΙΣ

ΜΕ ΜΗΝΙΑΙΑΣ ΔΟΣΕΙΣ 10, 20, 30 ΔΡΑΧΜΩΝ ΑΓΟΡΑΖΕΤΕ ΒΙΒΛΙΑ ΜΑΣ

100, 200, 300 ΔΡΑΧΜΩΝ.

Χ. ΓΑΝΙΑΡΗΣ καὶ ΣΙΑ.

ΑΘΗΝΑΙ, — 3 ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 3. — ΑΘΗΝΑΙ.

ΜΟΥΣΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ: ΝΑΣΟΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΗΣ, Μ. Γ. ΚΑΛΛΙΓΑΣ, Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ Δ' — ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ Ι (37)

ΑΘΗΝΑΙ, ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1923

ΑΠΟ ΤΟΝ "ΑΠΟΛΛΩΝΙΟ,"

— Τὸ πέρασμα τῆς ΨΥΧΗΣ.

(Ἐνα κομμάτι)

(Παραμονὴ πρωτομηνίας. — Ἡ Ψυχὴ, βασιλοκόρη, διηγίεται στὴ βάργια τῆς Ἀγάθης, μάγισσας ποὺ τὴ φέρνει γιὰ πρώτη φορά στο μαγεμένο κήπο, τὸν νεῖρο ποὺ εἶδε τὴν περασμένη νύχτα).

Μοῦ ἐφάνταξαν σὲ ὄνειρο κήποι,
σὰ νὰ τοῦ; γράψαν με ψηφιά,
κένωιωθα τέτοιο καρδιεχτύπι,
δική μου ὡς νάταν ζωγραφιά:
Τὸ κάθε ρυάκι τους μέμλει
σὰ νάμικταν χρονήσιοι φίλοι.

Οἱ στοχασμοὶ μου, ἀγνοὶ κι ἀθῶοι,
πὰ στὸν πρωτόφαντον ἀνθὸ
βόμβου — χρυσὸ μελισολόι —
μέγνοια τὸ μέλι τὸ ξανθό.
Κι εἶπου ἀπ' τὰ ρόδα κλείαν οἱ δρόμοι,
τὰ γέρια εὐώδιαζαν τὴν κόμη.

Ἡ αὔρα στοῦ ρυακιοῦ τὸ ἀφτί
δοκίμαζε σκοποῦς ἀγάλι,
κέλεγα: γιὰ χορὸ κρατεῖ,
σειστή, μιὰ δεντρικὴ τὴν ἄλλη.
Κοὶ προυναριές φορώντας τζιλια,
σιγὰ ἐκρουτάλου τὰ δαχτύλια.

Τερπνὰ ἐκελάδου τὰ πουλιά,
μὲ τέχνη ἀπλή καὶ γόησσα:
ὅμως μέσττὴ γλυκεῖα λαλιά
βαθὺ ἔναν πόνου νόησα.
Καὶ τὴν εἶδὴ στὴ λίμνη ὡς νάειδα,
φάνταζα ἀχνόθωρα Νεραΐδα.

Κι ἀρχίνα στὸν κήπο, σιγανὰ,
πλήθος λουλούδια ὡς τρύγησα,
νὰ λέω τραγούδια ἄλλοτινὰ,
σὰν παλαικὴ μιὰ ρήγισσα,
φορώντας τὸνεῖρο κορώνα,
ποὺ καὶ ξωθιὰ θενὰ μέφθονα.

Ἐλεα, τραγούδι ὡς νὰ γροικῶ,
ποὺ ἀνάλαφρα μέγλυκοτράδα,
μέσα στὸν κήπο τὸ μαικό,
ἔπου δεμένη εἴμουνα σκιάδα.
Κέλεγε ὁ ἀχός, σιγὰ ποὺ ἐδάρα:
«Ὁ Γόης σὲ πλάνεψεν ὑπνιάρα.

Ὁ πόθος σου στὸν κήπο του
μεστῶνει ὅποιον κιὰν θέλει
ὀπώρα, μόσκου ἀνείπωτου
τὰ τσαμπιά στάζουν μέλι:
ὅμως, τὸ χέρι σου μὴν κόψει
καὶ φᾶς, τί ἀλλάξεις ὄψη.

Κιὰν κελαῖδει κάθε πουλί,
γλυκὰ ἂν τὸ λένε οἱ κοῦκοι,
ὁ μπάτης ἂν γλυκολαλεῖ
σὲ δεντρικὸ μπουζουκι,
κρύβει κάθε πουλί ψυχὴ,
πνεῦμα στὸ κάθε δέντρο ἀχει!».

Μὰ ἐγὼ ποὺ εἶχα θεόπεινα,
μιὰ δρᾶνα εἶχα τρυγήσει
καὶ τοῦ Ἥλιου τὸ αἶμα ὡς τῶπινα
γλυκόσμιγα στὴ Φύση
κι ἄκουα ποὺ ἐλάλει ἀνθρώπινα.

Κῆνος μαρμαρωμένος μπρός μου
στάθη, ποὺ μάταια νὰ βρῶ τον
θάλακ στου ὄμορφους τοῦ κόσμου,
στου ἑθύλους παλαιῶν ἐρώτων.
Κι ὁ ἀχός ἐδόμβει μου στὸ ἀφτί:
«Σὲ γήτεψε γιὰ νὰ ξεμαγευτεῖ».

Ἐάφνω, θρασιὰ κληματαριά,
περὶζων τὸ ἀμίλητου
τὸ πρᾶο σῶμα, καὶ βαριά
τὰ τσαμπιά μου ὄλα, ἀραδαριά,
τὰ κρέμναγα ἀπ' τὰ χεῖλη του.

Μεθοῦσα, μυρωδιῶν γαλιά,
βαριῶ, σὰ νὰ ξετάπωνα,
κι ἄκουα, στὴν ἔρμη σιγαλιά,
τῶν δέντρων τὰ παράπονα
στὸ μαγεμένο βασιλιά:

«Τὴν πρώτη εἶδὴ μου λαχταρῶ
νὰ πάρω. — Ὁ ὕπνος φτάνει σου. —
Σύγκορμο τρέμω ὡς γιὰ χορὸ
μὲ τίς πνοές τοῦ Ἑφτάνησου
κῆρθε ἡ ὥρα σὲ ἀγαθὸ καιρὸ.

Σάλεψε! Ὡς πότε θὰ βαστά
ἡ νάρκη; Οἱ πικρὴ τῆδες

φύγαν, για να δρχηστείς μες τὰ
μεστά στάχια — ξεπίτηδες —
με τις ζωιές ἀγκαλιαστά».

Μου ἐσπάραζε τὸ ἀγνὸ κορμί
ἀπ' ἕνα ἀκράτητο ἔρωτα
κι εἶλοι μου ἐλύνονταν οἱ ἄρμοι,
κρασιὰ σὰ νᾶπια ἀνέρωτα,
ποὺ ἀναδαν στὴν ψυχὴ μου ὄρμη

καὶ πόθο για νὰλλάξω πλάση,
νὰ γίνω λεύκα, ἴταμος, φράξο,
μέσα στάπάρθυνα, ἄγρια δάση
καὶ νὰ πετάξω, νὰ πετάξω, νὰ πετάξω,
ἀετὸς ἐκεῖ κανεὶς ποὺ δὲ θὰ φτάσει.

Αἰσθάνομαι κατόπι
κάποιο ἄρωμα πανήδοιο
νὰ πνὲν ἐκεῖνοι οἱ τόποι
κιδ νούς μου ἐφτεροκόπει,
τρελὸ πετροχελίδιο

καὶ μες τὴ λίμνη ἐδοῦτα
νὰ βγεῖ γοργὴ νερόκοτα
κιὼς ντύθη, Σταχτοπούτα,
τᾶστρα, χόρευε ἀλλόκοτα
στῶν δέντρων τὰ λαγοῦτα.

Στῆς γῆς τὰ πέρατα, δαμάλα,
ποὺ κέντριζε ἀφριασμένα εἰστρήγγα,
δρόμιζα στὰ πελάη καδάλλα
κι ἀράζοντας σέρημο, Σφίγγα,
πέτρωνα τῆς σιωπῆς τὸ γάλα.

Καὶ σὲ ὕπνο λίθινο ὄνειρέφτηκα,
ποτάμι, σὲ καλάμια γύρω
ποὺ ἔρρεε κι ἀνθόδεντρα, σὰ φέφτικα,
γλυκὸ ἄχο θρέφοντας καὶ μύρο,
Κι εἶλων ἐθροεὶ κευώδα ἢ σκέψη:
« Ὁ ἔρωτάς της θὰ μᾶς ξεμαγέψει».

Κεῖδα στὸν ὕπνο πὼς ξυπνῶ
κεῖμαι στὴ λίμνη ἀντίπερα,
χάνονταν ἔλα σὰν καπνὸ
κὼ σὲ βουρλιές καὶ κύπερα
ξερά, περπάταγα μονάχη
κέκοάζαν πένθιμα οἱ βατράχοι.

Κι ἀντίθρογο ἄκουα: « Μάγισσα
κι ἀν μὲ εἶπες, σὰν ἐπεινας
τὰ ἠλιόμηλα σὲτάγισα
καὶ γάλα ἀγριαλαφίνας,
ὄταν ἐδίψας οὐρανόδροσο σὲπότισα
κι ἀπόμεινα για σένα μοναξιώτισα».

Πόλη — Κηφισιὰ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΜΕΛΑΧΡΙΝΟΣ

ΝΑ ΚΟΙΜΑΤΑΙ...

Ἡ χοντρή, τετράγωνη δούλα πῆγε με βαρὺ βῆμα ποὺ
ἐκαμε τὰ ἐπιπλα νὰ χοροπηδήσουν, καὶ χτύπησε δυνατὰ τὴν
κλειστή πόρτα τοῦ δωματίου, ποὺ κοιμώταν ὁ Χάντρας με
τὴ γυναίκα του.

Ἄν καὶ ἡ πόρτα βρόντησε, σείστηκε δυνατὰ ἀπ' τὸ
βαρὺ τῆς χέρι, τίποτα, καμμιὰ φωνή, κανεὶς θόρυβος δὲν
ἔγινε μέσα. Πάλι χτύπησε πιὸ δυνατὰ, πῆγε νὰ ρίξει τὴν
πόρτα, καὶ φώναξε καὶ κοντὰ ἀπὸ τὸ χτύπημα:

— Κυρία! ἔ!

Τώρα μιὰ φωνὴ φοβισμένη ἀκούστηκε νὰ λέει:

— Τί εἶνε, τί συμβαίνει;

— Τί νὰ συμβαίνει! Δὲ μοῦπατε νὰ σᾶς ξυπνήσω για
νὰ πάει ὁ κύριος στὸ σχολεῖο; τῆς ἀπάντησε ἡ δούλα θυ-
μωμένη. Πλησιάζει δέκα, τὸ ξέρετε;— Ναι, ναι, ἔχεις δίκαιο, Μαρούκα μου, ἔχεις δίκαιο!
Εἶνε, εἶπες, πόσο;

— Σᾶς εἶπα, πὼς πλησιάζει δέκα: τώρα θᾶνε γεμάτα!

— Ναι, ναι, τώρα θὰ τὸν ξυπνήσω! Τὸν καφεῖ του νᾶχεις
ἐτοιμο ἐσύ..

— Νὰ μὴ σᾶς πάρει ὁ ὕπνος πάλι..

— Ὅχι, νὰ σηκώθηκα!

Ἀκουστήκανε βήματα ἀπὸ γυμνὰ πόδια, καὶ ἡ πόρτα
ἀνοίξε καὶ φάνηκε ἡ κυρία Χάντρα με τὰ νυχτικά της.— Νᾶμαι: Τὸν καφεῖ του γρήγορα εἶπε στὴ χοντρή
δούλα.— Τώρα ναι! Σὲ λίγο θᾶναι ἐτοιμος! εἶπε αὐτὴ κέ-
φυγε.

Ἡ κυρία Χάντρα φόρεσε μιὰ ρόμπα θαλασιὰ κέπειτα
πλησίασε στὸ κρεβάτι, ποὺ κοιμώταν ὁ ἄντρας της.

— Τὸν καϊμένο! σκέφτηκε, πόσο λυποῦμαι νὰ τὸν ξυ-
πνήσω! Πρέπει ὅμως, πρέπει..Ἐπιασε τὸν ἄντρα τῆς ἀπὸ τὸν ὦμο καὶ τὸν κούνησε
δυνατὰ:— Σήκω, Μενέλαε, τοῦ εἶπε, σήκω! Ἡ ὦρα εἶναι δέκα!..
Ἐύπνα!

Τίποτα. Ποὺ νὰ ξυπνήσει!

— Ἐλα λοιπόν, σήκω!..

Καὶ τὸν ἐσπρωξε, τὸν κούνησε δυνατὰ!..

Αὐτὸς ἀνοίξε τὰ μάτια του με δυσκολία, βαριά, βαριά,
καὶ τὴν εἶδε.

— Μὰ τεῖνε, τί ἔπαθες; τὴ ρώτησε.

— Ἡ ὦρα πέρασε, εἶναι δέκα περασμένες! Δὲ θὰ πᾶς
στὸ σχολεῖο; Ἐχεις μάθημα στὶς ἔντεκα..— ὦ, νὰ πάρει ὁ Στανᾶς: καὶ κοιμώμουνα τόσο
ώρατα! Τί κακό, τί κακό! Ὁὐ! Μὰ καὶ τὸ Σηπτέμωρη
ἔπρεπε νὰ τὸν κρατοῦν καὶ νὰ μὴ κάνουν σχολεῖο!.. Πούφι!
Ἐέρεις τεῖνε νὰ σηκωθῶ.. Κέβλεπα ἕνα ὠραῖο ὄνειρο.. ἄχ..

— Ἐλα σήκω, γιατί βλέπω τὰ μάτια σου καὶ κλείνουν!

— Ναι, ναι, οὐφ! Τί βᾶσανοι! Καὶ ξέρεις τεῖνε νὰ πᾶς
μέσα στὰ διαλοκόριτσα..

— Ἐλα σήκω!

— Καλὰ σηκώνουμαι! Κέβλεπα ἕνα ὠραῖο ὄνειρο!

— Τί ἔδλεπες;

— Ἐδλεπα πὼς εἶμουνα ξαπλωμένος κάτω ἀπὸ πλατᾶ-

νη! Φυσοῦσε ἕνα ἀεράκι ποὺ εἶτανε μαγεῖα! Κι χκουγες
τὰ φύλλα καὶ κἀνανε: Φρού, φρού. Ἄ!

— Ἐλα σήκω!

— Νὰ σηκώθηκα! Τί ὦρα εἶπες πὼς εἶνε;

— Μὰ θὰ πηγαίνει δέκα καὶ μισὴ τώρα!

— Ἄς σηκωθῶ!

Καὶ ὁ Χάντρας σηκώθηκε.

— Ἐσὺ πότε ξύπνησες; ρώτησε ἀνοίγοντας τρομαχτι-
κὰ τὸ στόμα του.— Ἐγὼ, εἶπε κείνη κἀνοντας τὸ ἴδιο καὶ βάζοντας ἐμ-
πρὸς τὸ χέρι τῆς, τώρα, τώρα ξύπνησα κ' ἐγώ! Αἰσθάνομαι
μιὰ τρομερὴ πείνα μ' ἔλο τὸ καλὸ φαί, ποὺ φάγαμε..

— Καὶ τί εἶχαμε φάει;

— Δὲ φάγαμε κρέας στὸ φούρνο;

— Κρέας στὸ φούρνο! Μπά: Καὶ στὸν ὕπνο μου ἕνα
τέτοιο ἔβλεπα!

Βγήκε ἔξω. Ὁ ἥλιος ἔκαε..

— Καλοκαίρι, ἀντηλιά, καὶ νὰ θέλουν σχολεῖο! Δὲν τοὺς
ἀφίνεις! Πολιτισμός! ἔκανε.Βάδιζε νυσταγμένος. Καὶ για μιὰ στιγμή τὸν πῆρε λίγο.
Χάθηκε ἡ βρώμικη ζωὴ καὶ τοῦ παρουσιάστηκε ἡ ἀγαπητῆτος.— Βάρδα! ἄκουσε μιὰ ἀγριοφωνάρα. Κέπειτα καθὼς
ἔφευγε τρεχάτος για νὰ νάνεβει στὸ πεζοδρόμιο:

— Μὰ κουφὸς εἶσαι!

— Ὅριστε, ἔκανε αὐτὸς, αὐτὰ ἔχουνε οἱ πρωτεύουσες:
ὄυτε νὰ μπορεῖ κανεὶς..

Τώρα εἶδε καὶ ποὺ βρισκόταν..

— Μὰ τὸ σχολεῖο ποὺ εἶναι; ρώτησε τὸν ἐαυτὸ του.

Κατάλαβε, ἀφοῦ κοίταξε τὰ σπῆτια, τὰ μαγαζιά, πὼς
τῶχε περάσει.

— Ὁὐ, οὐ, κι αὐτό!

Καὶ γύρισε πίσω.

Ἄκουσε μόλις ἔφτανε φωνές, ταραχὴ μεγάλη, νὰ βγαί-
νει ἀπὸ ἕνα δωμάτιο τοῦ σχολεῖου:— Ἐ, τὰ διαλοκόριτσα! Ἐκανε καὶ γρήγορος μπῆ-
κε μέσα.Στὸ κούνημα τοῦ πόμολου για νὰ νοιχτεῖ ἡ πόρτα, οἱ
φωνές κόπηκαν καὶ ἡ ταραχὴ. Ἐγινε ἕνα τρέξιμο.

Ὅλες εἶτανε στὴ θέση τους σοδαρές, ἀκίνητες.

Ἀνέδηκε στὴν ἔδρα. Τὰ κορίτσια τὸν κοίταζαν..

— Ἰποκρίτριες! εἶπε αὐτὸς με τὸ νοῦ του.

Ἐβγαλε ἕνα κορίτσι.

— Ἐλα λέγει!

Τὸ κορίτσι ἄρχισε νὰ λέει τὸ μάθημα..

Μὰ σὰ νὰ τὸν νανοῦριζε! Ἀρχίσανε τὰ μάτια του νὰ
κλείνουνε καὶ σὲ λίγο κλείσανε..Τὰ κορίτσια χαθήκανε, σὰ νᾶταν ὄνειρο κ' εἶδε πάλι τὰ
πλατάνια καὶ νᾶνε ἀπὸ κάτω τους ξαπλωμένους. Μύγες ὅμως,
τὸν ἐνοχλοῦσαν καὶ μέλισσες με τὸ βουητό τους.

Τὸ κορίτσι ἔξακολουθοῦσε νὰ λέει..

Θόρυβος τώρα, γινόταν. Ὅλες οἱ μαθήτριες μιλοῦσαν,
γελοῦσαν.

Κι αὐτὸς κοιμώταν.

Τὸ κορίτσα τελείωσε τὸ μάθημα καὶ στάθηκε πε-
ριμένοντας. Κάποτε γύριζε πίσω καὶ κοίταζε τις συμμηθη-
τρίες τῆς, ποὺ καὶ τῆς λέγανε..

— Ἐύπνα τον!

— Πήγαινε κοντὰ καὶ σκούντα τον!

— Ἄιτε, θάρρος!

Ἡ μικρὴ ποὺ τὸν κοίταξε, χασμουρήθηκε.

Πίσω στὸ τελευταῖο θρανίο ἔγινε ἕνας βρόντος.

Ὁ Χάντρας κλονίστηκε στὴν καρέκλα του, τὴν ἀρπά-
ξε κι ἀνοίξε τὰ μάτια του.. Κέβλεπε κείνη τὴ στιγμή, πὼς δὲν
εἶταν κάτω ἀπὸ τὸ πλατάνι, ἀλλὰ πάνω σ' ἕνα κλάδο ξαπλω-
μένος, καὶ μ' ἕνα τίνιγμα δυνατοῦ ἀνέμου πῆγε νὰ πέσει.Σὰ νᾶδλεπε ὄνειρο εἶδε τὰ κοριτσάκια νὰ τὸν κοιτάζουν,
ἀλλὰ νὰ σκύδουν τὸ κεφάλι..— Παλιοκόριτσα, εἶπε, τί νομίζετε, πὼς μ' εὐχαριστεῖ
ποῦμαι ὄω; Ἐγὼ θᾶμουνα τώρα στὸ σπῆτι μου καὶ θὰ κοι-
μώμουνα!Ἐβῆξε. Ἐπειτα κοίταξε τὸ κορίτσι, ποὺ στεκόταν κοντὰ
στὴν ἔδρα:

— Τί κάθεσαι; Δὲ λὲς τὸ μάθημά σου;

— Τῶπα, κύριε καθηγητά!

— Τῶπες;

— Ναι, ναι, κύριε καθηγητά, τῶπε!

— Σοῦτ, ἐσεῖς; Ἐτσι ρώτησα ἐγὼ. Τί νομίζετε, πὼς
δὲν ἄκουγα.. Μὰ δὲν τῶξερες καλά..— Ὅχι, κύριε καθηγητά, τῶξερα! Ἄν θέλετε, τὸ ἔα-
ναλέω..

— Καλὰ, καλὰ.

Καὶ ὁ Χάντρας ἀνοίξε τὸ στόμα του σὰ νᾶθελε νὰ κα-
πτεῖ ἔλον ἐκεῖνο τὸν θηλυκὸ κόσμο, ποὺ εἶτανε τριγύρω του.

Ἐστερα:

— Κάθισε, εἶπε στὸ κορίτσι. Ἐβγαλε ἄλλο.

Προσπάθησε τώρα, νᾶκούσει, νὰ προσέξει. Τὰ μάτια του
ὅμως ἔγιναν βαργιὰ σὰ μολύδι, κέκλειναν. Ἐπαψε νὰ προ-
σέχει καὶ ἄρχισε νὰ παλεύει νὰ τὰ κρατᾶ ἀνοιχτά. Κέκανε
ὄτι ἀκούει. Καὶ τὸ κορίτσι ἔλεγε, ἔλεγε..Δὲ μπόρεσε νὰ κρατήσῃ ἐπιτέλους, τὰ μάτια του κλεί-
σανε..Ὁ Μενέλαος Χάντρας εἶταν ὕπναρὰς ἀπὸ μικρὸ παιδί.
Τραβοῦσαν τὸ διάλοό τους νὰ τὸ ξυπνήσουν. Καὶ ὄταν εἶ-
τανε μεγάλος μποροῦσε νὰ κοιμάται, νὰ κοιμάται, χρόνια,
ἀν δὲν τὸν ξυπνοῦσαν, ἢ καλύτερα νὰ περάσει ἔτσι στὸ θά-
νατο, ἢ στὴν ἄλλη ζωὴ, τοῦ ὄνειρου, ὅπως τὴν ἔλεγε αὐτὸς.
Ἐκανε καὶ τὸ φιλόσοφο, καὶ ἄς κοιμώταν πάρα πολύ.
Πίστευε, ὅτι ἡ ζωὴ ἢ ἀληθινὴ εἶναι τὸ ὄνειρο, καὶ καὶ πα-
γανει ἢ πέφτει κείνος ποὺ πεθαίνει..Λέγανε, πὼς ὄταν παντρεύτηκε, τὴν πρώτη βραδιὰ τοῦ
γάμου του, νύσταζε ὑπερβολικά. Μὰ καὶ πότε δὲ νύσταζε
ὑπερβολικά; Καὶ ἄμα βρέθηκε με τὴ γυναίκα του στὸ δω-
μάτιό τους, ἔγειρε λίγο στὸ κρεβάτι, ὅσο νὰ ξεντυθεῖ αὐτὴ.
Ἡ γυναίκα του ἄμα τελείωσε, πῆγε κοντὰ του, ἀλλὰ τὸν
βρῆκε νὰ ροχαλλεῖ..Στάθηκε ἀπὸ πάνω του καὶ δὲν ἤξερε τί νὰ κάνει.
Ἄλλὰ κοιτάζοντάς τον τῆς ἤρθε τρομερὴ νύστα κέτσι ἔ-
πесе πάνω του, δίπλα του καὶ κοιμήθηκε κι αὐτὴ.Τὴν ἄλλη μέρα κατὰ τις δυὸ μετὰ τὸ μεσημέρι, κρό-
τοι δυνατοὶ τοὺς ξύπνησαν. Εἶταν οἱ δικοὶ τους, ποὺ δὲν
ἤξεραν τί νὰ ποῦνε για τὸ μακρὺ τους ὕπνο. Καὶ ἡσούχα-
σαν οἱ πατέρες, οἱ μητέρες καὶ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς, ὄταν
τοὺς εἶδανε νὰ προβάλλουνε ροδοκόκκινο καὶ με πρισμένα
μάτια.Λέγανε κ' ἕνα ἄλλο, οἱ κακὲς γλώσσες, ὅτι δὲν εἶχαν
κάνει παιδιὰ, γιατί, γιατί κοιμόντουσαν..Στὸ τραπέζι κάθισε με μισοκλεισμένα μάτια. Ἡ πείνα
μόλις τὸν κρατοῦσε.

Είχαν κεφτέδες, και ή γυναίκα του πού μπαινόδρανε, τούδαλε πολλούς εμπρός του. Μέσα στο μαγεριό ή Μαρούκα τηγάνιζε.

“Αρχισε να τρώει μισοκοιμισμένος. “Ηρθε και ή γυναίκα του σε λίγο, με μιιά μπουκάλα κρασί.

— “Ακου δώ του είπε, τó ξέρεις; τó βαρελάκι κοντεύει να σωθεί!

— Τι λές!

— Ναί, τó χτύπησα τώρα πού πήγα να πάρω κρασί, και τóδα πώς δέν έχει πολύ!

— Τι λές! Τότε πίνουμε πολύ κρασί, Χρηστίνα μου, πολύ! Πόσες μέρες είναι πού μάς τóφεραν.

— Μά πώς πίνουμε! Νά τόσο παίρνω μεσημέρι και βράδυ!

— Ναί, έχεις δίκαιο!. Μά ίσως να πίνουμε πολύ.

Καθισμένοι ό ένας, αντικρύ στόν άλλον τρώγανε χωρίς να μιλούνε. Αυτόσ αισθανόταν τή γλυκειά ζωή να τόν χαϊδεύει, να τόν σέρνει. Και σε όχι πολύ τά μάτια του κλείσανε, κ' έγειρε τó κεφάλι στο στήθος και δυθίστηκε στόν ύπνο..

“Η γυναίκα του τόν είδε και σκέφτηκε να τόν ξυπνήσει.

Σά να παραμίλησε όμως αυτόσ, και στάθηκε για ν' άκουσει. Μήν είταν καμμιά άπιστία;

— Παλιοκόριτσα, έλεγε ό Χάντρας, μη νομίζετε ότι έρχομαι από καλό μου; Νά βλέπω τά μουτρα σας; Μη δεινικό σ' όλες!

“Η γυναίκα του ήσύχασε, αλλά ήθελε νακούσει κιάλλα. Τήν ευχαριστούσε πού έδριζε τά παλιοκόριτσα. Μά κοιτάζοντας τον δέ мүόρεσε νανθέξει στο μαγνήτη, πού έδγαίνε απ' τόν κοιμισμένο, πού έδγαίνε απ' όλο τó πρόσωπό του, και σε λίγο, τά μάτια της κλείσανε κι αυτήνής.

“Ήσυχία στην τραπεζαρία.

Σε μιιά καρέκλα κοιμώταν και ό Μαυρούλης. Και κοιμώτανε βαθυά κι αυτόσ, ενώ όί κεφτέδες μένανε στη διάθεσή του.

“Η χοντρή δούλα μπήκε μέσα χωρίς θόρυβο, ή τρίξιμο.

— Κοιμούνται! Έκανε άμα τούς είδε.

Αισθάνθηκε κι αυτή, κοιτάζοντας τους, να σέρνεται στα βρόχια του ύπνου, και τίναξε τó κεφάλι της. Τά μάτια στηλωθήκανε στους κεφτέδες, και άπλωσε τά χέρια της και τούς μάζεψε, αφίνοντας δυό μόνο. Κ' ύστερα σιγά, άθόρυβα έφυγε.

“Αργησε να φανεί. Και παρουσιάστηκε ζώνοντας τó κεφάλι της.

— Έλάτε, είπε στην κυρά της, να πάτε στο κρεβάτι σας..

Και τήν κούνησε δυνατά.

“Η κυρά της άνοιξε τά μάτια και τήν είδε:

— “Ο κύριός σου; τή ρώτησε.

— Νάτος!

“Η κυρία Χάντρα κοίταξε τούς δυό κεφτέδες..

— Θα τούς φάγαμε! είπε με τó νού της.

Σπάνια πολύ, να σηκωθεί ό Χάντρας τή νύχτα, να ξυπνήσει. Είταν αυτό τόσο σπάνιο όσο τó πέραςμα κομήτη, έκλειψη ήλίου, σελήνης. Κείνο τó βράδυ σηκώθηκε, αφού τόν πήρε κάνα δυό ώρες, και βγήκε μισοκοιμισμένος και διευθύνθηκε κάπου.

Είτανε σελήνη. Από τήν τραπεζαρία, πού πέρασε, δέν

είδε τó Μαυρούλη τó γάτο, πού κοιμώταν πάνω στο στρωμένο άκόμα, τραπέζι.. Καθώς όμως βγήκε στο διάδρομο, σταυτιά του ήρθαν όμιλίες, γέλια.. Ένόμισε πώς έδλεπε όνειρο. “Ακουσε καλά και χτύπο ποτηριών.

— Βρέ, βρέ!. Έκανε.

Χτύπησε σε μιιά καρέκλα, πού βρέθηκε κει σά να τήν είχανε βάλει επί τούτο, τήν έρριξε κάτω.

— Στο Σατανά!.

“Αλλά τά γέλια, όί όμιλίες πάφανε, και τó φώς πούχε δει φωτισμένο τó δωμάτιο της Μαρούκας ούόσθηκε.

— Μά μη έδλεπε όνειρο Μήν τού φάνηκε;

Τού ήρθε να χτυπήσει τήν πόρτα της, αλλά δέν τόλμησε.

— Αύριο θα τά πώ αυτά στη Χρυσάνθη, και ως κάνει καλά αυτή! είπε με τó νού του.

Κοντά τó μεσημέρι ή γυναίκα του τόν σήκωσε με δυσκολία. Κι αυτήν όμως, πάλι τήν είχε ξυπνήσει ή χοντρή δούλα.

— “Α, και τί ώραία πού κοιμώμουνα!. τής είπε αυτόσ. Και ξέρεις τί έδλεπα στόν ύπνο μου; Πώς πάλι κοιμώμουνα, κέβλεπα και όνειρα!, Βρέ άλληβεια για στάσου!. Βρέ, βρέ τί όνειρα είδα απόψε!. “Ασχημα όμως!.

Στήν τραπεζαρία, πού κάθισε νυσταγμένος, είδε τή χοντρή υπηρέτρια να τού φέρνει τόν καφέ του, με μάτια χαμηλωμένα..

— Βρέ, πού νάξερε ή φουκαρένια, τί είδα στόν ύπνο μου γιαυτή!.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

Σ' ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΠΑΛΙΟ —

Σ' ένα βιβλίο παλιό—περίπου εκατό έτών— ανάμεσα στα φύλλα του λησμονημένη, ήύρα μιάν ύδατογραφία άνευ ύπογραφής. Θάταν τó έργον καλλιτέχνου λίαν δυνατού. “Εφέρ' ως τίτλον «Παρουσίασις τού “Ερωτος».

Πλήν μάλλον ήρμοζε, «— τού έρωτος τών άκρωσ αίσθητών».

Γιατί ήταν φανερό σάν έδλεπεσ τó έργον (εύκολα νοιώθονταν ή ιδέα τού καλλιτέχνου) πού για όσους άγαπούνε κάπως ύγειινά, μεσ' σ' όπωσδήποτε επιτετραμμένον πάντα μένοντες δέν ήταν προωρισμένος ό έφηθος τής ζωγραφιάς— με καστανά, βαθύχροα μάτια με τού προσώπου του τήν έκλεκτή έμορφιά δοσμένη στής λαγνείας τήν πιό άμαρτωλήν επιθυμία· με τά ιδεώδη χειλή του πού φέρνουνε τήν ήδονή εις άγαπημένο. σώμα· με τά ιδεώδη μέλη του πλασμένα για τ' ανάσχυοντα κρεβάτια.

Δεκέμβριος 1922. Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΟΤΟΚΗΣ

«Η αλήθεια ως σύνολον και ως σύστημα είναι μόνον διά τας φυχάς τας έντελώς δυνατάς και άγνάς, τας φαιδράς και ήραμικάς». F. Nietzsche (Αφορισμοί).

“Η φιλολογία μας διέρχεται τήν καμπή τών άποπειρών, τής δοκιμασίας, τής διστακτικότητος και καθώς συμβαίνει σε παρόμοιες περιστάσεις τó βήμα της εινε άμφίβολο, ό δρόμος της κάπως όμιχλώδης: όσοι νέοι παρουσιάστηκαν τήν τελευταία είκοσαετία με σοβαρή δημιουργική έργασία, όλοι άνεξαιρέτως, δίνουν τήν έντύπωση άνθρώπων πού ψάχνουν, πού έρευνουν, πού τείνουν πρós κάποιον άποκρυστάλλωση, πρós κάποια διαμόρφωση δικής τους προσωπικότητος: τó να ζητάμε, άλλως τε, να παρουσιάσουν έργα άρτια ήθικώς και τεχνικώς, τούτο θάταν βεβαίως παράτολμο, θάταν πολύ για τήν έποχή μας: ύστερα από τήν πάλη, πού διεξήγαγε τó δημοτικό πνεύμα για να γκρεμίση επί τέλους τó σάπιο οικόδομημα τής λογίας παραδόσεως, μόλις ύστερα από τήν πάλη αυτή δέν ήταν δυνατόν να βγουν τεχνίται με διαμορφωμένη τεχνική κ' ιδεολογική κατεύθυνση: έπρεπε πρώτα να στερεοποιηθή ή νίκη τού δημοτικού πνεύματος, ή νίκη της προόδου και της μεταλλαγής: έπρεπε να δοθη καιρός στους τεχνίτες για ναποπειραθουν στις νέες τους δημιουργίες τήν άποκρυστάλλωση τών ύγιων άρχών της προόδου: αλλά τούτο δέν ήταν δυνατόν να συμβή άμέσως: ή φιλολογική ανάπτυξη, μέρος κι' αυτή της ιστορικής εξέλιξεως τών κοινωνιών, συντελείται βραδέως, άλλ' άσφαλώς: όπου μάλιστα ή ανάπτυξη αυτή δέν σπεύδει, άλλ' ίσχυροποιεί πρώτα ό,τι άπέκτησε άγωνίζομένη, εκεί ή πρόοδος, εκεί ή νίκη, εκεί γενικώς ή άπόδοση τού καρπού πρέπει να προτδοκάται σταθερή και πλούσια: τó αίνιδο φώς μάς θαμπώνει πρós στιγμή: πρέπει να σταθομε λίγο για να προχωρήσουμε κατόπιν με περισσότερο θάρρος, με γοργότερο βάδισμα: ή ιστορική εξέλιξη δέν γνωρίζει άλλαγμα: ως περιμένουμε κι' ως προσδοκουμε: ως διαχύνουμε εν τή μεταξύ μέσα στην κοινωνία μας όσο τó δυνατόν περισσότερο πνεύμα τών χρόνων μας και μιιά μέρα ή κοινωνία θα δρέψη τούς κοινωνοφελείς καρπούς τών προσπαθειών μας: τίποτε δέν πάει χαμένο: τίποτε δέν γίνεται μοιραία.

“Ο Θεοτόκης" καταγωγής έπανησιακής, δηλαδή τεχνίτης με καθωρισμένη γλωσσική κ' ιδεολογική παράδοση, χρονολογούμενη από τήν έποχή τού Σολωμού, εύρέθηκε

κατά τήν περίοδο της καμπής αυτής της φιλολογίας μας πανέτοιμος: δέν είχε ναμφιβάλλη για τίποτε: μένοντας, μάλιστα, κατά τά πρώτα του χρόνια στην Κέρκυρα, μακριά από τή γλωσσική πάλη πού συνέθλιβε κάθε νέα συνείδηση, άγνός από τόν κομματισμό πού σχεδόν παρ' όλγον να καταστρέφη τόν άγώνα, άρχισε να γράφη: αλλά τó περιβάλλον τού χωριού του δέ μπορούσε να τού δώσει ως τύπους παρ' άνθρώπους γνωστούς, τύπους ήθογραφικούς, χωρίς βαθεία κοινωνική ψυχικότητα, τύπους πού δέν κινούσεν ό σπασμός της μεγάλης, της έντονης δημιουργικής ζωής: αυτός ό ίδιος από ιδιοσυγκρασία δέν έκινείτο ζωϊκώς: δέν άπησχολείτο με τή ζωή στις ποικίλες και ζωϊκές σχέσεις της: δέν είχε τή δύναμη να δη βαθύτερα και ναποδώση τή ζωή στόν πλούσιο και βιβύον όργασμό της: ή παρατηρητικότητα του, ή πείρα του ήταν στενή, σχεδόν ξηρή: ποτέ της τούλάχιστον, δέν έφτασε στη διεισδυτική έκείνη δξύτητα τού να μάς δώση έναν τύπο κοινωνικού ενδιαφέροντος πέραν τοπικών όρίων: τι τά θέλετε: ήταν κληρονομικώς άριστοκράτης: από τόν άνθρώπο έλειπε ή ζωϊκή πείρα, ή κίνηση μέσα στην Κοινωνία, ή φυσιολογική επικοινωνία με τó περιβάλλον του, αυτή πού χαρίζει στους άξιους τεχνίτες τήν έδραία έκτίμηση, τή ζωή και τή διάρκεια στα έργα τους: αυτό, άλλως τε, φαίνεται και στη γλώσσα του, πού τόσο δύσκολα κινείται και βιάζεται, μπορεί να πη κανείς, για να έκφράση τó πνεύμα τού συγγραφέως: ό Σοπερχάουερ έλεγε πώς τó ύφος τού συγγραφέως, ή κίνηση της γλώσσας του, εινε και τó μέτρον της αξίας του: «από τó ύφος θηρεύω τόν συγγραφέα»: αυτός ό Wilde, άλάθητος τεχνοκρίτης, συχνά επανελάμβανε πώς τάρκούσε να διαδάση μιιά σελίδα για να καταλάβη τήν αξία τού συγγραφέως δλόκληρη: τó ύφος, τó ύφος δέν άπατά ποτέ: ένα γερό ύφος δέν εινε ποτέ χωρίς περιεχόμενο: απ' αυτής της άπόψεως ό Θεοτόκης στα πρώτα του τούλάχιστον έργα μάς αφήνει άπογοητευμένους, θυσιάζει πολλά στόν τοπικισμό, διαβάζεται με πολλή δυσκολία, με καταθλιπτική κούραση, πολλές φορές με άποστροφή: τεχνίτης πού δέν κινείται μέσα στη ζωή, πού δέν κυκλοφορεί ως δρών μέλος της, πού δέν μετέχει σαυτήν, πού δέν άντλεί απ' αυτήν τήν πείρα του εινε ζωϊκώς καταδικασμένος: να τι κάνει τόν Παλαμά άδιάδαστο: τόν Ψυχάρη άφόρητο: όί άνθρωποι δέν ζήσαν: πώς θέλετε λοιπόν να μάς συγκινήσουν; ή τέχνη από τή ζωή πηγάζει και στυτήν επιστρέφει, αφού προηγουμένως περάσει από τó διάμεσο της προσωπικότητος: όσο ή προσωπικότης εινε ίσχυρότερη, με περισσότερο πείρα, τόσο τó έργο αποδίδεται στη ζωή πρωτοτυπότερο.

“Αλλ' ό Θεοτόκης δέν ήταν από κείνους πού έγκαταλείπουν εύκολα τόν άγώνα μιιά και τόν άνέλαβαν: τó πείσμα του, πού και στην άγαθή μορφή του ήταν ζωγραφισμένο, ή θέληση τού νάνυψωθή πέραν τών δυνάμεών του, προσφέροντας στην πατρίδα του κάτι άνώτερο, τόν παρακινούσαν πάντοτε να έργάζεται, να μελετά και κυρίως να δοκιμάζη κάθε τόσο τις δυνάμεις του: σφαλερώς ένόμιζε πώς ή θέληση μπορεί νάνικακαταστήση τή φύση: τó ένστικτο παρ' όλη τή διαστρέβλωση πού παθαίνει μέσα στην Κοινωνία ποτέ δέν μεταμορφώνεται τελειωτικά: όί άπόπειρες αυτές διήρκεσαν σχεδόν δέκα πέντε χρόνια: μετά τά πρώτα του διηγήματα, μετά τις πρώτες έκείνες ψυχρές μεταφράσεις, πού τύπωσε στην “Τέχνη, και στο

1) Βιογραφικές πληροφορίες για τó Θεοτόκη και τις σπουδές του δημοσιεύθηκαν στις εφημερίδες «Ελευθερος Λόγος» κι' «Ελευθερο Βήμα» τήν έπομένη τού θανάτου του: ή κριτική δέν εινε βιογραφία: ή κριτική εξετάζει κι' άποκαλύπτει τήν προσωπικότητα ένός συγγραφέως, όπως αυτός παρουσιάζεται μέσα στο κρινόμενον έργο του: κρίνει δέ τήν προσωπικότητα και τήν αξία του 1) ανάλογα με τά ΔΠΟΛΥΤΑ κριτήρια, δηλαδή, με τά κριτήρια έκείνα πού κρινονται τά μεγάλα δημιουργήματα, πού δίνουν τόν τύπο της τελειότητος, 2) με τά ΣΧΕΤΙΚΑ κριτήρια, τά κριτήρια, δηλαδή, τού τόπου, της έποχής και τού περιβάλλοντος, πού γεννήθηκε τó έργο: άμεσος σκοπός της κριτικής εινε ή άποκάλυψη τών άρετών ένός έργου και τών ελαττωμάτων του: έμμεσος δέ ή πράξηση τών αισθητικών έκείνων άρχών (principes) πού θα μπορούσαν να προαγάγουν τó περιβάλλον πού κινούσεν τó έργο, ούτως ώστε στο μέλλον να γραφή κάτι καλλίτερο: άπότκτος δέ σκοπός ή υπόδειξη τών άρχών τού ΤΕΛΕΙΟΥ: κι' ή πιό άπλή κριτική πρέπει να περικλείη ένα δοκίμιο αισθητικής, να ενισχύη τó συγκρίσημα τού καλού μίας κοινωνίας και τέλος να αναπτύσση τó ζήλο τού καλλίτερου: γενικώς για τó σκοπό της κριτικής έργα της τού: «Νέος» τού 1920.

“Διόνυσος, και σε άλλα, τότε, σύγχρονα περιοδικά, ο Θεοτόκης ώριμος πια στα χρόνια και στη μελέτη δόθηκε στη δημιουργία έργων κάπως ευρύτερου κύκλου, τύπων μιας ζωϊκότερης δράσεως, ανθρώπων επί τέλους που κινούνταν από κάποια ζωή· άλλ’ ή θέληση δε μπορεί παρά να τελειοποιήσει, τι χαρίζει ή φύση, χωρίς και να μπορεί να μεταβάλει το φυσικό πεπρωμένο των ανθρώπων· ο Θεοτόκης στα τελευταία του αυτά έργα τελειοποίησε τη φύση του· τα χαρίσματά του, όσα είχε, ανεδείχθησαν τέλεια· τα ελαττώματα περιωρίσθησαν· άλλ’ ο τεχνίτης έμεινε εκείνος που κατ’ αρχάς παρουσιάστηκε: άνίκανος να δημιουργήσει έργα μεγάλα, έργα κοινωνικού ενδιαφέροντος που θα συνέβαλλαν στη διαμόρφωση και την ανάπτυξη του περιβάλλοντος, έργα συντελεστικά της προόδου και του πολιτισμού μιας χώρας· όμως στο Θεοτόκη παρατηρούμε εκείνο που χαρακτηρίζει τους ανθρώπους που κατέρχονται σ’ ανανήγωνα με την πεποίθηση και την πίστη στη σοβαρότητα της αποστολής τους: προσέφερε, τι μπορούσε· απέδωσε το *maximum* της δημιουργικής του ενεργητικότητας, χωρίς ούτε στιγμή να παύσει να προσταενίζη στο ιδεώδες που έθεσε σ’ σκοπό του βίου του· τί θαυμάσιο παράδειγμα άφοσιώσεως, ειλικρινείας κ’ ευθύτητας σ’ έναν τόπο, που ή επιπολαιότητα περνάει για μεγαλοφυΐα!...

“Ο Θεοτόκης αγαπά τις άπλες σχέσεις, τις βαθείες κάποτε ψυχικές αγνότητες, την παιδική χαρά, την καλοσύνη, την τρυφερότητα, την αφέλεια· αυτός ο ίδιος έδινε την έντύπωση ενός μεγάλου πονεμένου παιδιού· εξελίσσει τη διήγησή του δια μέσου πολλών τύπων δευτέρας σημασίας και σταματά σε δυο τρεις χαρακτηριστικούς, τους οποίους περιβάλλει με μιάν αγάπην εξαιρετική· ο πόνος, ο μυστικός πόνος, το κύριο χαρακτηριστικό της νεοελληνικής ψυχοσύνθεσης, παρουσιάζεται στα έργα του μένα χαρακτήρα θαυμάσια ψυχολογημένο· ή ελληνική οικογένεια, ή φτωχική αυτή έστία, γύρω της οποίας ο Ρωμηός καταναλίσκει το δράμα της ζωής του, ή τιμιότητα, ή αγωνία της για το μέλλον των μελών της, για την αποκατάστασή τους, ή φιλόπονη εργασία της, όλες αυτές οι σχέσεις είχαν μελετηθεί καλά από τον Θεοτόκη· εύτυχως οι καλλίτεροι ήθογράφοι μας, ο Παπαδιαμάντης, ο Μωραϊτίδης, αυτός ο Βουτυράς απέδωσαν τα χαρακτηριστικά του λαού μας σ’ ανασχεδόν προσυνηνοημένοι· όλοι συνεκέντρωσαν την προσοχή τους στο μυστικό πόνο του λαού μας, στην αγωνία του, στην αγάπη του για τους δικούς του, στη νοσταλγία, στην έλπίδα του, τέλος, για μιά ζωή καλλίτερη· γιατί ο Ρωμηός ποτέ δεν έζησε πραγματικά πλούσια, έντονα· συνεχώς φτωχοζή, έλπίζοντας, αγωνιζόμενος, συντριβόμενος συχνά μέσα στις προσπάθειές του και τέλος εξαντλούμενος σε μιάν απογοήτευση, την οποία του γεννά ή άποτυχία των προσπαθειών του· το κοινωνικό δράμα της νεοελληνικής ζωής, ζωής χωρίς προβλήματα τάξεων και χωρίς άπροσδόκητα, συγκεντρώνεται σ’ ένα μυστικό κλάμα για τη μοιραία δυστυχία της· να το ήθικόν περιεχόμενο των καλλίτερων έργων του Θεοτόκη, άφ’ ότου έρχισε συστηματικώτερα να κατεργάζεται το ήθογραφικό του διήγημα· στην «Τιμή και το Χρήμα»³⁾ άφ’ ου μ’ ες παρουσίαση

2) Θαυμάσια λιθογραφημένη ή έκδοση με εικονογραφίες του Μ. Ζαβιτσιάνου στο τυπογραφείο ‘Ασπιώτη, Κέρκυρα 1914· ως παρόν παράδειγμα την έκδοση αυτή οι διάφοροι έκδοτες των ‘Αθηνών που προσφέρουν στο κοινό έκδόσεις τόσον άκαλαίσθητες, τυπογραφικώς, τόσο κακοτυπωμένες, που δε μπορούν να χρησιμοποιούν ούτε ως ‘*papier detoillete*’, πολλές φορές· οι έκδόσεις ποδώνουν, ως μάθουν οι σύ-

τοβάθος ενός σπιτιού, όπου τα πάντα κινούνται γύρω στην όλιγάρκεια για την αποκατάσταση των παιδιών, μ’ ες δίνει κατόπιν την εικόνα της ‘Ελληνίδας μάννας, αυτής της φιλόπονης και φιλόστοργης μέλισσας που δουλεύει κι’ αγωνιά, που επιμένει κι’ έλπίζει, που εργάζεται, εργάζεται, εργάζεται για να νάν τα φέρη βόλτα· τι δεν κάνει για το σπίτι της και το μέλλον των παιδιών της! υπολογίζει τα πάντα· σηκώνεται από τη νύχτα για να δουλέψη· πηγαίνει κατόπι στο μεροδούλι για ναποκαταστήση τα παιδιά της και πρό πάντων τη μεγάλη της κόρη που βρίσκεται στην ώρα του γάμου· ή Ρήνη, ή ρωμαλέα και σφιχτόστηθη θυγατέρα της εινε το πλάσμα που γνωρίζει την κατάσταση του σπιτιού της, που την αισθάνεται, που την τρομάζει το μέλλον, που θέλει να ζήσει, ναποκατασταθή, να συνεισφέρει κι’ αυτή το μερίδιό της στον ανθρώπινο πόνο· από μικρή κατάλαβε τη σοβαρότητα της ζωής, όταν τα μέσα λείπουν κατά συνθήκην αγαπ’ ε, όπως αγαπών όλες οι κοπέλλες των χωρικών μας μυστικά, ήρεμα, κρυφά, από τους δικούς της· σε μιάν ευκαιρη στιγμή, που λείπουν όλοι από το σπίτι, μπάζει στην εισοδο το φίλο της· αλλά τ’ αγρυπνο μάτι της γειτόνισσας ειδοποιεί τη μάννα της που σπεύδει άμέσως στο σπίτι της· ή σκηνή που ή κυρά ‘Επιστήμη, ή μάννα της, σιγοστέκεται άπ’ όξω στην πόρτα και παρακολουθεί την κόρη της, εινε από τις καλλίτερες, τις πιο ψυχολογημένες πουγραψε ποτέ του ο Θεοτόκης· την παραθέτω αυτολεξεί κι’ ως υπόδειγμα της γλώσσας του:

«Η Γειτόνισσα είχε πη την αλήθεια· ναί ή πόρτα του σπιτιού της δεν ήταν κλεισμένη, μα στη μπασιά, που έχρησιμεινε για τραπεζαρία και για σαλόνι, όπου κι’ όλας ήταν ο περίφημος κομδός, ο ‘Αντρέας και ή θυγατέρα της όρθοι κι’ οι δυο και γιορτιάτικα ντυμένοι έκουθεντίαζαν χαμογελώντας όνας τ’ άλλο και ή ‘Επιστήμη που έρχόταν με χτυποκάρδι στο σπίτι της έμεινε μιά στιγμή στο δρόμο και τους έπαρατήρησε· κι’ ενώ από ένα μέρος γροικουσε μιάν άγρια στενοχώρια να της σφίγγει την τίμια καρδιά της κι’ ενώ κρύος ιδρώς ντροπής της περιέρεχε τα χέρια και το μέτωπο, έκείνην την στιγμήν της εκάστηκε άκόμη πλιό ώραία ή θυγατέρα της, σ’ άνθη της νιότης, κι’ άλλο τόσο ώρατος κι’ ο ‘Αντρέας και σ’ αν καμαρωμένος για νανε το ταίρι της κόρη της· κι’ ή μάννα ειπε άθέλητα με το νού της: «Ω ναν την έπερνε» και ή σκέψη της αποτέλειωσε το λόγο που της έδωγαινε μέσα από «τα βάθη της καρδιάς της». Θα έκλειουσαν έτσι κι’ όλα τα στόματα! Κι’ ώρμησε στο σπίτι κι’ έκλεισε με το συρτάρι την πόρτα. Καμπόσες στιγμές έμειναν και οι τρεις τους άκίνητοι, άλαλοι, στατικοί, μη ξέροντας κανέναν τί έπρεπε να κάνει. ‘Η Ρήνη ειχε άχνίσει από ντροπή κι’ από το φόβο κι’ ήταν παρέτοιμη να λιγοθυμήση παρόμοια σ’ ένα άχνόθωρο λουλουδι που μαραίνεται πριν ξεμπομπουκιάσει· ο ‘Αντρέας έκανε τον αδιάφορο, μα ή καρδιά του του εσάλεινε το στήθι· ή μάννα δεν ήξερε αν έπρεπε να χτυπήση το κεφάλι της και να κλάψη, αν έπρεπε να φωνάξη και να βρίσση, αν έπρεπε να μιλήση καλότροπα και να διορθώση, αν ήμπορειε τη συμφορά· «τί ειχαν κάνει ελομόναχοι τόσην ώρα; και πόσην ώρα τον ειχε μέσα;» Τέλος άποφάσισε να μιλήση· ή Ρήνη αναστέναξε: «‘Αντρέα», ειπε με σιγαλή μα σταθερή φωνή, «εδάλθηκες να ντροπιιάσης το φτωχικό μου»· «ώ μάννα, ειπε ή Ρήνη ξεσπώντας σε δά-

ριο αυτοί, μ’ ες έκθέτων στα βλέμματα των πολιτισμένων ανθρώπων· γιατί καλές έκδόσεις είναι κάποιιο θετήμα του πολιτισμού μιας χώρας.

κρυα, ω μάννα!». «Όχι», ειπε ο ‘Αντρέας γινόμενος πιο κόκκινος. «Δεν εσκέφθηκες», ξακολούθητε πικρά, «πώς ειμαστε φτωχοί άνθρωποι, άδύνατο μέρος, πώς δεν έχουμε παρά του Θεού την έλπίδα και την υπόληψή μας, και το μοναχό αποκοσμπι της φαμίλιας μου δεν ειμαι παρά εγώ, μιά καημένη γυναίκα, σ’ αν έρμη, γιατί τον άντρα πώχω εινε σ’ αν να μην τον ειχα;» κι’ εδάλθηκε να κλαίη. «Ω μάννα, θα σου πη», ξανάπε αναστενάζοντας ή Ρήνη, «ή καρδιά του εινε χρυσή· δεν καταδέχεται την άτιμία»³⁾· ή αγάπη της την άπατούσε...

‘Η σκηνή εξακολουθεί σ’ ένα φόντο τραγικά πονεμένο· ο ‘Αντρέας θέλει προίκα γιατί γνωρίζει πως ή μάννα της έχει κάποιιο μικρό κομπόδεμα, πουγινε με δάκρυα και μ’ ιδρώτα· ή μάννα διαμαρτύρεται· του προσφέρει, τι πρέπει, μη θέλοντας ναδικήση τις υπόλοιπες κόρες της· άλλ’ ο ‘Αντρέας επιμένει κι’ οι σχέσεις διακόπτονται μέσα στους λυγμούς όλων· ή Ρήνη τα αισθάνεται όλα· δοκιμάζει τις σκληρότερες δοκιμασίες· έκμυστηρεύεται στον έαυτό της· άφήνεται στη σιωπή της· κάποτε τον δικαιολογεί· ο ‘Αντρέας, φτωχός, από σπίτι ξεπεσμένο, κατάχρεος, πώς ναν την πάρη; στους κρυφούς συλλογισμούς της διαφαίνεται ή άθώα ψυχή της: με την αγάπη, με την εύτυχία που προσφέρει ή άμοιβαία άφοσίωσις δυο ψυχών ανταλλάσσεται τίποτε; εινε δυνατόν οι άνθρωποι, για χρήματα να γίνωνται δημιουργοί της δυστυχίας των; και μέσα ταυτα μπροστά στο συμφέρον γίνονται όλοι μικροί, τόσο κακοί, τόσο πρόστυχοι... φθάνουν στο έγκλημα, πληγώνοντας ό,τι έπρεπε να σέβωνται περισσότερο, αγνοώντας πως ή εύτυχία κρέμεται από τόσο μικρά πράγματα! και μέσα ταυτα οι άνθρωποι τα παραδέλφουν· δεν θέλουν να τα γνωρίσουν· προσποιούνται πως δεν τα καταλαβαίνουν· βαρύνει τίποτε περισσότερο από την ψυχική επικοινωνία δυο ψυχών συνεννοημένων; ενώ ή Ρήνη κάνει τις σκέψεις αυτές, ο ‘Αντρέας, μετά καιρό, μπαίνει πάλι στο σπίτι της, ενώ βρίσκεται μόνη· ή λάμψη της όμορφιάς της, μόλις την αντικρύζει, ή ρόδινη σάρκα της, ή άθωότης, τα δάκρυα που μαζεύει από τα μάγουλα της, όλα αυτά τον συγκινούν βαθύτατα· υπάρχουν στιγμές στη ζωή μας τόσον άγνές, που νομίζει κανεις πως ή ζωή σταματά, πως τα πάθη νεκρώνονται, τα συμφέροντα λησμονούνται κι’ εϋθός τότε λάμπει σ’ όλα φωτεινός ο ήθικός κόσμος της χαρής και της συγγνώμης· ή τρυφερότης κι’ ή καλωσύνη εινε τότε τα όπλα της άδυναμίας που νικούν και τους πιο δυνατούς· κάποτε· δυο δάκρυα, πολλές φορές, έκριναν τη ζωή πολλών ανθρώπων... οι στιγμές αυτές εινε τόσο σπάνιες· διαρκούν τόσο λίγο, ώστε νομίζει κανεις πως τις έζησε σ’ άλλο κόσμο, σ’ ένα σ’ νειρο! ‘Αφ’ ου λογόφεραν κάμποσο, ο ‘Αντρέας της λέγει μάποφαση: «πιάμε»· ή Ρήνη για μιά

3) Σελ. 35-36· στα μεταγενέστερα έργα του ειχε κάπως τροποποιήσει και τη γλώσσα του· γενικώς όμως παρατηρείται πως οι ‘Επ’ ανήσεις έχουν το χειρότερο γλωσσικό αισθητήριο, καιτοι ως έρχηγό τους άναγνωρίζουν το μυσικώτατο, γλωσσικώς, Σολωμό· θέλετε παραδείγματα; ποίος μπορεί να διαβάση άνετα τη μετάφραση του ‘Αμλέτου’ από τον Πολυλά; τη μετάφραση της ‘Τρικυμίας’ και του ‘Οθέλλου’ από το Θεοτόκη; ανεξαρτήτως του περιεχομένου των, ποίος λογικός άναγνώστης άνεχεται μιά σελίδα των διηγημάτων του Κονεμένου ή της κριτικής του Κολοσγούρου; ποίος εύχαρίστως διαβάσει τις πρόζες του Λασκαράτου; άναφάρατέ μου έπτο κι’ έναν επισεική άναγνώστη των ποιημάτων του Σπαταλά... άλλ’ εμ μην άδικούμε άδικαίτως όλους· μη λησμονούμε πως μεταξύ των ‘Επ’ ανησιών συγκαταλέγονται κι’ οι Βαλαωρίτης, Μαρκοράς και Μαρτζώκης, που μεταχειρίστηκαν μιά δημοτική αρκετά καλλιεργημένη.

στιγμή έμεινε σκεπτική, ενώ τα μάτια της έτρεχαν ποτάμι δάκρυα κι’ έπειτα έκατέδασε το κεφάλι σ’ αν έδειχνε πως ύποταζόταν σε μιά δύναμη ανώτερη...

‘Η Ρήνη περνάει τώρα άστεφάνωτη, έγκυος, έγκαταλειμμένη στο σπίτι του ‘Αντρέα· χωρίς ψωμί, χωρίς έργο, χωρίς στεφάνι, σ’ ένα σπίτι πουμέλλε σήμερα αύριο να πουληθθί, χωρίς έλπίδα καμιά για να βρη τα χρήματα που τουτάξε για προίκα· τώρα την αφήνει κι’ ο ‘Αντρέας· αυτός που τον ειχε αγαπήσει περισσότερο από τον έαυτό της, αυτός που τουχε έμπιστευτή όλοτης το ειναι· ‘άπιστευτο, άπιστευτο!’, έλεγε μοναχή της και στο νού της όλο οι ίδιες ιδέες έκυκλογύριζαν· όλη τη νύχτα που άγρυπνη τον επρόσμενε με την έλπίδα να τον άκούση από μιά στιγμή στην άλλη, στο δρόμο πρώτα, έπειτα στη σκάλα και τέλος μέσα στην κάμαρα· και σε κάθε περπάτημα ανθρώπου που διάβαινε στο καντούνι εσπαρταρούσε ή καρδιά της κι’ εγενόνταν προσεχτικές οι άσκές της και κάτι μέσα της της έλεγε πως ήταν εκείνος, ή μάταια προσμονή· ο ‘Αντρέας δε φαίνεται· ή ζωή της Ρήνης καταντάει πια μαρτύριο· άποφασίζει να εργασθί, τη στιγμή που την άφησε μόνη της, στον έαυτό της· άλλ’ ή καρδιά της σπαράζεται, δε βαστά· ζητεί την ανακούφιση στη μητρική άγκαλιά, στο τελευταίο αυτό καταφύγιο, το πάντοτε πρόθυμο, το πάντοτε άνοιχτό, για να δεχθί τους πόνους μας· γυρίζει στο σπίτι της φέρνοντας στα χείλη το μόνο, το θείο λόγο, τον άπλό, που μόνο αυτός θάταν άξιος να την σώση· ‘ω μάννα πόσο σε πίκρανα και τον καλό μου πατέρα· άχ να μην ήμουν τουλάχιστον έγκυος!’, κι’ έπεσε στην άγκαλιά της· ή μάννα πληγώνεται κατάκαρδα· γι’ αυτήν ή ζωή δεν ήταν παρά ένα μαρτύριο από τη στιγμή που γνώρισε τον κόσμο, μέχρι τη στιγμή τούτη, ζώντας μέσα στη δυστυχία, μέσα στη φτώχεια, μέσα στην ακατάπαφτη εργασία· αυτή μόνη αισθάνεται τη σημασία της κατασχόνης, της άτιμίας, της ταπεινώσεως· βλέπει στη θυγατέρα της την ανθρωπότητα· όλόκληρη στον άγώνα της εναντίον της βίας, νικημένη, άτιμασμένη, άνίκανη να ζητήση τα δίκαιά της!.. ή δυστυχημένη έλπίζει άκόμη πως μπορεί να μεταπειση τον ‘Αντρέα· με τη σκέψη αυτή σέροντας τα ράκη της πηγαίνει στην ‘Αγορά ναν το βρη· έπακολουθεί εκεί μιά σκηνή, όπου ή καμμένη μάννα μαχαιρώνει τον ‘Αντρέα στο χέρι, πετώντας του συγχρόνως και το κλειδί της κασέλλας πουχε μέσα τα λίγα της χρήματα· ο ‘Αντρέας χαρούμενος, ναμίζοντας πως ή Ρήνη ήταν ή ίδια έκείνη, γυρίζει στο σπίτι της για να την πάρη πια γυναίκα του, πέρνοντας μαζί και τα χρήματα· άλλ’ ή Ρήνη έχει περάσει από το μαρτύριο του πόνου και μόνο μπροστά σε στιγμές ύπεροχής άγνότητος θα μπορούσε να λυγιση και να τον συγχωρήση· ενώ αυτή περήφανη, σχεδόν άγία, όπως την ειχε καταντήσει ή άτιμία, περιμένει να δη τον άντρα της κάπως εξαγνισμένο άπ’ όσα αυτή υπέφερε, τον βλέπει πάλι μπροστά της μικρό, γεμάτο μικροσυμφέροντα, θυσιάζοντα την αγάπη του για λίγα χρήματα· ή ψυχή της διαμαρτύρεται· δεν πουλιέται ή αγάπη· ή εκτίμηση δεν άγοράζεται· στην καρδιά της δεν χωρεί το ψέμμα· άρνείται την αγάπη της, γιατί δε μπορούσε νανεχθί πως ή αγάπη του άντρα θα κρεμόταν από λίγα χρήματα, που στέρησε των άδελφών της!

[‘Έχει συνέχεια]

ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΙΑ ΦΟΡΑ, ΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ...

Είχανε τελειώσει το φαί τους.—Στή μέση του τραπέζιου ήταν τώρα μια ψηλή κρυστάλλινη φρουτιέρα, γεμάτη κατακόκκινα, σά ματωμένα, κεράσια. Ο πατέρας Φλωρής δέν είχε πάρει στο πιάτο του, παρά άπλωνε τότε-τότε το παχουλό χέρι του κ'έπαιρνε από ένα-δυό. Η Νενέλα είχε κρεμάσει από ένα ζευγάρι στο κάθε της αυτί και χαμογελοσσε στους άλλους, δείχνοντας τα κάτασπρα δόντια της. Ύστερα άπλωσε στο πιάτο της, πήρε ένα και τόφερε στο στόμα της. Τό πλησίασε στα χείλια της — και για μιá στιγμή, δέν ξεχώριζε τα χείλια της απ'τό φλογισμένο κεράσι. Έμπηξε τα μυτερά δοντάκια της στον δροσάτο χυμό του, έκανε κάποιον μορφασμό, έτσι, που χαράχτηκαν στις άκρες του μικρού στόματός της δυό βαθουλές γραμμούλες, κ'ύστερα γέλασε πάλι. Η μητέρα της έτρωγε σιγά-σιγά, ήδονικά, σκυμμένη στο πιάτο της.— Ο πατέρας Φλωρής άπλωνε πάλι στην ψηλή κρυστάλλινη φρουτιέρα το παχουλό χέρι του, ενώ ο γιός Φλωρής άφηρημένος κοίταζε ίσια μπροστά του, πάντα σένα σημείο. Η Νενέλα στάθηκε για μιá στιγμή ακίνητη. Κάτι πέρασε γρήγορο, σαν άστραπή, από τό νού της: κοιτώντας τα ματωμένα κεράσια, που ήταν στην ψηλή κρυστάλλινη φρουτιέρα, θυμήθηκε κάποια χείλια κόκκινα—σαν τα κεράσια—κάποια χείλια, που πλησίασαν, εδώ και λίγες ώρες, τα δικά της... Ένοιωσε την καρδιά της να χορεύει μέσα σιό στήθος της, ενώ ένα κίμπο. Ένα άνδθηκε γρήγορο στο κεφάλι της, βάφοντας τα μάγουλά της. Με τα μάτια στυλωμένα κάπου, στο ίδιο σημείο που ίσως κοιτοσσε κι ο άδερφός της, σήκωσε άτονα τα χέρια της και ξεκρέμασε τα κεράσια απ'τα κοχύλια των αυτιών της. Κύλησαν καιπέσανε μέσ'στο πιάτο της... Ο πατέρας Φλωρής άρχισε κάτι να λέει σιγά-σιγά, με την ήρεμη, γλυκειά φωνή του, ή μητέρα κάτι απάντησε χαρούμενη, ενώ ο γιός Φλωρής έσπρωξε άθόρυβα την καρέκλα του και σηκώθηκε.— Η Νενέλα δέν άκουγε τίποτα— Δυό κόκκινα, φλογισμένα χείλια παίζανε νευρικά, τρέμανε μπροστά στα μάτια της, άνοιγοκλείνανε σά μανιασμένα από μιάν άλλοκοτην ήδονή, και κάπου—κάπου κάτι προσπαθοσσαν να ψιθυρίσουν...— Άπ'τάνοιχτό παράθυρο, πουδλεπε στον κήπο, έμπαινε μιá βαρειά μυρουδιά από άνάσες λουλουδιών, ανάμιχτη με τή μυρουδιά του χυμού των δέντρων, που όρθώνονταν ίσια, ακίνητα έξω, κάτω απ' τ'άργυρό φώς του φεγγαριού, άπλώνοντας τάνθισμένα κλαδιά τους ίσια, ολόγισα προς τάπάνω, σά χέρια που παρακαλοσσαν, γνέφοντας προς τον άπέραντον ούρανό.— Η Νενέλα ένοιωθε μέσα της τις βαρειές άνάσες των λουλουδιών, ανάμιχτες με κείνη τή μυρουδιά του χυμού, να φτερο υγάνε και να της ξυπνοδν κάποιους άλλόκοτους πόθουςι απόψε, κάτι που την έκανε να σφίγγει τα κάτασπρα δόντια της και να προσπαθει να ήρεμίσει τό κατακόκκινο πρόσωπό της που έκαιγε, έκαιγε...—Τά κόκκινα χείλια που τρέμανε χάθηκαν για μιá στιγμή, κ'ύστερα δυό κατάμαυρα κομμένα μάτια, σκύψανε και κοιτάξανε μέσ'στα δικά της. Ο πατέρας Φλωρής μιλοσσε ολόένα, ή μητέρα απαντοσσε χαρούμενη, κι ο γιός Φλωρής κούμπωνε τό σακκάκι του, ψιθυρίζοντας: «—Θά κάνω μιá βόλτα και θάρθω...»— Η Νενέλα σηκώθηκε και γλύστρησε άθόρυβα στον κήπο. Πήγε στο πίσω μέρος, προς τό κίόσκι, και κάθησε σένα πάγκο. Τα χέρια της τρέμανε λίγο και μετροσσε στις άκρες των δαχτυλιών της τούς

χτύπους της καρδιάς της, που χτυποσσε, χτυποσσε, ενώ τα στηθάκια της άνεδοκατέβειναν γρήγορα μαζί με την άνάσα της, που έβγαينه κομπιαστά, σκάδοντας στον κατάλευκο λαιμό της μιá λακκουβίτσα... Κάποιο άηδόνι άκούστηκε που τραγουδοσσε. Η Νενέλα έσφιξε δυνατά τα πόδια της, βάζοντας τό ένα άπάνω στάλλο, τινάχτηκε δυό-τρεις φορές δυνατά, σά ναθελε κάτι βαρύ να πετάξει από πάνω της, κάτι που την έπνιγε, κύστερα φέρνοντας τό γυμνό μπράτσο της στα πυρωμένα της χείλια άρχισε να τό δαγκώνει μανιακά, άφίνοντας τότε-τότε κάποιον βαθύν άναστεναγμό, που κύλαγε κέσδυνε μέσα στην άπέραντη νύχτα...

Η φωνή του πατέρα άκούστηκε πολύ κοντά της τώρα. Πετάχτηκε σαν τρομαγμένη άπάνω κιάπλώνοντας τα χέρια της, προσπαθοσσε να φτιάξει λίγο τα μαλλιά της που είχα άνακατευτεί.

Τό λευκό κεφάλι του πατέρα πρόβαλε απ' την κόψη του τοίχου, λάμποντας κάτω απ' τ'άργυρό φώς του φεγγαριού, κ'ύστερα ή μαύρη σιλουέττα της μητέρας, που άκούθοσσε σιγά-σιγά, σέρνοντας τή μακρυά μαρύη ρόμπα της.

Ο πατέρας την πλησίασε: — Τι έγινε; — ρώτησε κιάντηχησε. γλυκά ή φωνή του Ένοιωσε τό πρόσωπό της που κοκκινίζει: — Νά...έδω καθόμουνα—ψιθύρισε Ο πατέρας της χάιδεψε λίγο τα μαλλιά και προχώρησε στον πάγκο. Ύστερα κάθησε.

Η μητέρα έφερε δυό τρεις βόλτες σιγά-σιγά, σέρνοντας την άρη τή μαρύη ρόμπα της. Ύστερα αποθετήθηκε δίπλα του.

Η Νενέλα πήρε μιá καρέκλα και κάθησε απέναντί τους Η μητέρα ειπε: — Τό ξέρεις πως αύριο κλείνει τα δεκαεπτά; Ο πατέρας ρώτησε: — Μπα...αύριο κιόλας; Η μητέρα κούνησε καταφατικά τό κεφάλι της. Η Νενέλα απάντησε σιγά: — Ναι... μου τό ειπατε και προχτές...

Κάτι θέλησε ακόμα να προσθέσει, μα δέ μπόρεσε. Κάτι μέσα της της έγενεψε να σωπάσει, και βάλθηκε να στριφογυρίζει τό μαντήλι της, που τό τράβηξε απ' τή ζώνη του φορέματός της.

Ο πατέρας άρχισε πάλι κάτι να λέει με την ήρεμη γλυκειά φωνή του. Η μητέρα απαντοσσε με μονοσύλλαβα.

Κάποιοι που περνοσσαν στο δρόμο, τραγουδοσσαν ένα παθητικό παλιό τραγούδι. Οι φωνές τους άντηχοσσαν καθαρές σαν κρύσταλλο, κάτω απ' τ'άργυρό φώς του φεγγαριού. Ύστερα σωπαίνανε οι άντρες κιάρχιζαν κάτι λεπτές γυναικείες φωνές τό τραγούδι, επαναλαμβάνοντας κάθε τόσο μιάν έπωδό, που έσδυνε σε κάτι παράξενους λαρυγγισμούς, σά να τραγουδοσσαν άηδόνια...

Η Νενέλα στριφογύριζε ακόμη άφηρημένη τό μαντήλι της και δέν άκουγε τίποτ' απ' όλα αυτά, παρά μόνο κάποιο βουδό τραγούδι, που άνθιζε βαθειά μέσα της, ένα τραγούδι άτέλειωτο με χιλιάδες βουβές φωνές, που τραγουδοσσε για κάποιους κόσμους μακρυνούς, κάτω από ένα ολόαργυρο φεγγάρι, ή κάτω από έναν ολόχρυσο δίσκο ήλιου, που κυλοσσε, κυλοσσε στον άνέφελον ούρανό...Τά μάτια της θαμπωμένα κλείνανε σιγά-σιγά. Οι άνάσες των λουλουδιών, πιδ δυνατές τώρα, την πνίγανε και την κάνανε να παίρνει βαθειά την άναπνοή της. Μέσα στις φλέβες της, κύ-

λαγε μιá παράξενη φλόγα, σαν τό αίμα της ναδραζε, κένοιωθε κάτω απ' τα στηθια της τή μικρή της καρδοσλα που χοροπηδοσσε, που πάλευε μέσα της.— Τά κόκκινα χείλια που τρέμανε, φάνηκαν πάλι μπροστά της, κύστερα δυό κατάμαυρα κομμένα μάτια σκύψανε και κοιτάξανε, σά σε καθρέφτη, μέσ' στα δικά της. Θέλησε για μιá στιγμή να φωνάξει, ίσως να πει κάτι, μα τό κατάλαθε και συγκρατήθηκε...

Ύστερα σηκώθηκε άτονα και ψιθύρισε: — Έγώ πάω να πέσω... Καληνύχτα... Ο πατέρας δέν απάντησε τίποτα, μονάχα κοιτάζε πέρα την κορφή κάποιου δέντρου ή μητέρα ειπε σιγά: — Καληνύχτα...

Και της φάνηκε της Νενέλας πως κιαυτοί άνάσαιναν τώρα τα βαριά μύρα των λουλουδιών, και δέ μιλοσσαν, δέ μιλοσσαν καθόλου, παρά πως για μιá στιγμή σκύψανε λίγο ο ένας στον άλλο και σμίξανε τα ώχρά τους χείλια.

Όταν βρέθηκε στην κάμαρά της άνάσανε βαθειά και κάνα-δυό φορές άναστενάξε. Πλησίασε στο παράθυρο και κοίταξε έξω: κανένα φώς δέ φαινόταν πουθενά. Όλα ήταν σβυμένα και μόνο ψηλά, στον ούρανό, κύλαγε τό χλωμό φεγγάρι—ένα πελώριο φανάρι, που πάλευε να φωτίσει όλους... Στερέωσε τα παραθυρόφυλλα κι'άφησε άνοιγμένα τα τζάμια. Έκανε πολλή ζέστη απόψε, κάτι που έκαιγε έρχονταν με τό ανεπαίσθητο φύσημα του άνέμου κιό ούρανό, θαρρεί, χαμήλωνε, χαμήλωνε... Στάθηκε για λίγο μπροστά στον καθρέφτη της, και προσπάθησε να μαντέψει τό πρόσωπό της τό ξαναμμένο, που έκαιγε. Ύστερα άπλωσε τα σχεδόν γυμνά μπράτσα της, που άστραψαν στο γυαλί του καθρέφτη. Σιγά-σιγά τραβήχτηκε πίσω κι άρχισε να γδύνεται...Πέταγε τα ρούχα της, τό ένα άπάνω σε άλλο, σε μιá καρέκλα, και τό κορμί της τώρα, μόλις σκεπασμένο, έβγαζε μιá παράξενη μυρουδιά, που της έφερε ζάλη απόψε. Ύστερα, καθίζοντας στην άκρη του κατάλευκου κρεβατιού της κιάναστενάζοντας βαθειά, άρχισε να βγάξει τις κάλτσες της. Τα πόδια της γυμνά, κατάλευκα σά δυό κομμάτια μάρμαρο, φωτίσαν για μιá στιγμή τή σκοτεινή κάμαρα...Καθώς έγειρε για να τραβήξει τις καλτσόδετες της, στο στενό της μπουστάκι ξεχειλίσαν τα στηθια της, και τό ένα, σε μιá άπτότομη κίνηση του κορμιού της, πετάχτηκε έξω τρέμοντας, σαν ένα κατάλευκο περιστράκι με την κατακόκκινη μυτίτσα του... Η καρδιά της χτυποσσε πολύ γρήγορα τώρα, τό μικρό της κεφαλάκι βούτζε, ενώ σδλο τό κορμί της ένοιωθε ένα παράξενο άντραρίχιασμα, και τότε κάτι, σά δυό χείλια κατακόκκινα, πυρωμένα, που την άγγιζαν τόπους-τόπους... Άπ' τάνοιχτό παράθυρο ώρμησαν πάλι οι άνάσες των λουλουδιών, ανάμιχτες με κείνη τή μυρουδιά του χυμού, κένοιωσε στο λαιμό της έναν κόμπο. Έπεσε μπρούμιτα στο κατάλευκο κρεβάτι της, και μαζεδυοντας τό γυμνό κορμί της σαν ένα κουβάρι στην άκρη του κρεβατιού, άρχισε να άναστενάξει τώρα πολύ βαθειά, ενώ τα χέρια της παίζανε σπασμωδικά, τότε άγκαλιάζοντας τό ένα τάλλο, και τότε γλυστρώντας κατά μήκος του φλογισμένου κορμιού της... Τά ρουθούνια της άνοιγόκλειναν γρήγορα και τα μάτια της δακρυσμένα, γεμάτα άσπράδι, παίζανε γρήγορα τις βλεφαρίδες τους, ενώ τα δοντάκια της είχαν άδράξει την άκρη του μαξιλαριού και τό δάγκωναν, τό δάγκωναν—

Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ
(Σκίτσο κ. Ν. Κουσανάκη)

BRADY

Τά παιδάκια που παίζουν στ' άνοιξιάτικο δειλί — μιá λαχή μακρυσμένη — τ'άεράνι που λόγια με των ρόδων τα χείλη ψιθυρίζει και μένει, τάνοιχτά παραθύρια που άνασαίνουν την ώρα, ή άδειανή κάμαρά μου, ένα τραίνο που θάρχεται από μιá άγνωστη χώρα, τα χαμένα όνειρά μου, οι καμπάνες που σδύνουν και τό βράδυ που πέφτει ολόένα στην πόλη, στών ανθρώπων την όψη, στούρανοσ τον καθρέφτη, στη ζωή μου τώρα όλη...

Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

Jean Moréas

ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ "ΣΤΡΟΦΩΝ.."

Η μάτρα σου πάντα σκληρή, μα έδύ τή δυστυχία και την όδύνη αναγελάς, μέσα στη θύελλα τέρπεται, μέσα στην τρικυμία κρούεις τή λύρα, άντιπερνώς.

Ποιητή, οι άνθρωποι θάλεγαν πως είνε οι στίχοι σου ένα παιχνίδι μάτσιο, παιδικό. Μήν τό πιστεύεις; Έχουνε ό Άπόλλωνας για σένα και οι Μοσσεσ έπαθλο ίερό.

Άφισε να γεννιοδνται αούτοσ, κοίταξε εκεί να σδύνουν οι έναρέτοι και οι πονηροί, άρου όλα γύρω γίνονται μονάχα για να δίνουν στα ποιήματά σου μιá άφορητή.

(Μετάφραση)

Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

Friedrich Gottlieb Klopstock

ΠΡΟΣΦΟΙ ΤΑΦΟΙ

Καλῶς ἦρθες, φεγγάρι ἀργυρό,
Σύντροφε ὦραϊε, σιωπηλὴ τῆς Νυχτός!
Φεύγεις; Μὴ διάξῃσαι, μείνε, φίλε τῶν στοχασμῶν!
Νά, μένει, τὰ σύννεφα σκόρπισαν γύρω.

Τοῦ Μάη τὸ ξύπνημα πῖ ὄμορφο
Κι' ἀπ' τοῦ θέρους τὴ νύχτα εἶναι, μόνον
Ὅταν δρόσος, σὰ φῶς, ἀπ' τὴν κόμη του στάζει
Και ἀπ' τὸ λόφο ψηλὰ ροδίζοντας θγαίνει.

Ὡ γαλαζδαίμοι, σκεπάζει
Τοὺς τάφους σας κι' ὄλας χλόη σκυθρωπή!
Ὡ πόσο εὐτυχῆς ἦμουν ὅταν κοιτούσαμε ἀνάμα
Τὴ μέρα πού ἐρόδιζε, τὴ νύχτα πού ἐρχόταν.

ΤΑ ΡΟΔΙΝΑ ΔΕΣΜΑ

Στὸν ἀνοιξιὰτικο Ἰσκιο τὴν εὐρήκα
Και μὲ δεσμὰ ἀπὸ ρόδα ἐκεῖ τὴν ἔδεσα:
Δὲν τῶνοιωσε ὁμως και γλυκοκοιμόταν.

Τὴν ἔβλεπα και μὲς σ' αὐτὸ τὸ βλέμμα
Κρεμόταν ἡ ζωὴ μου στὴ ζωὴ της:
Ὡ τῶνοιωθα χωρὶς νὰ τὸ κατέχω.

Τέλος δίχως μιλιὰ τῆς ἐψιθύρισα
Και τὰ δεσμὰ τῶν ρόδων ἐθροῖσαν:
Ἄπ' τ' ὄνειρό της τότες ἀφυνίστηκα.

Μὲ κοίταζε και μὲς σ' αὐτὸ τὸ βλέμμα
Κρεμόταν ἡ ζωὴ της στὴ ζωὴ μου
Και γύρω μας Ἠλύσια εἶχαν ἀνθίσει.

Gotthold Ephraim Lessing

Ο ΕΡΑΣΤΗΣ ΠΟΥ ΟΡΚΙΖΕΤΑΙ

Ὡ, Δάουρα, σοῦ τόρκιζομαι νὰ σὲ μιτῆ ἡ ψυχὴ μου·
Σ' ὀρκίζομαι πῶς ἀδικα δὲ θένα σὲ μισῆ.
Στις ὁμορφες ὀρκίζομαι, νὰ τις μισῆ ἡ ψυχὴ μου,
Γιατὶ ὄλας τους εἶναι ἀπιστες, καθὼς πού εἶσαι κ' ἐσύ!
Σ' ὀρκίζομαι στὸν ἔρωτα, κ' εἶν' ὁ ὄρκος μου τρανός,
Πῶς... ἄχ! κανένας ὄρκος μου δὲν εἶναι ἀληθινός.

ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ὁ γέρος

Ὡ, μὴ γελᾷς μὲ τὰ στοιχειά,
Μὴν εἶσαι ἀνεύλαθος, παιδί μου.
Στὸ φεγγαρόφως μιὰ φορὰ
Ἐγὼ εἶδ' ἀπὸ τὴν κάμα: ἡ μου,
Πάνω σὲ μνήμα, ἐν' ἀπ' αὐτά:
Πρέπει νὰ ὑπάρχουν τὰ στοιχειά!

Τὸ παληκάρι

Ὅχι, δὲ θάνατι παραμύθια·
Στοιχειά θὰ ὑπάρχουν, εἶναι ἀλήθεια.

Ὁ γέρος

Τῆς ἀδερφῆς μου τὸ παιδί
Σὰν πέθανε (πᾶν δέκα χρόνοι!)

Ἡ δάγια του καλὰ εἶχε δεῖ
Μέσα στὴ νύχτα ἓνα κασσόνι
Και πάνω του ἓνα σκελετό:
Λὲς νὰ μὴν ἦτανε στοιχειό;

Τὸ παληκάρι

Ὅχι, δὲ θάνατι παραμύθια.
Θάταν δρυκόλακας, ἀλήθεια.

Ὁ γέρος

Σὰν εἶχε ὁ φίλος μου χαθῆ
Στὴ μάχη, πού ἔπεσε ἡ Γαλλία,
Τρεῖς κουκουδάγιες ἡ φτωχὴ
Γυναίκα του ἄκουσε στὴν κρύα
Τὴ νύχτα, ὡς μουῦγραφε, βραχνές:
Θάταν δρυκόλακας, πού λές.

Τὸ παληκάρι

Δὲ λέω πῶς εἶναι παραμύθια·
Στοιχειά θὰ ὑπάρχουν, εἶναι ἀλήθεια.

Ὁ γέρος

Και στὸ κελλάρι μου γυροῦν,
Τ' ἀκούω συχνά, στὸ λέω στὸ φῶς μου,
Μὰ τὰ στοιχειά δὲ θορυβοῦν
Σὰν εἶναι ἐδῶ στὸ σπῆτι ὁ γιός μου.
Ρουφοῦν, γιὰ σκέψου, τὸ κρασί μου:
Θάνατι στοιχειά, μὰ τὴν ψυχὴ μου.

Τὸ παληκάρι

Ὅχι δὲ λέω, μὰ τί καλὰ
Νᾶμουν κανένα ἀπ' τὰ στοιχειά!

Ὁ γέρος

Δὲν ξέρω ἀκόμα, πῶς συχνά
Ἐκεῖ πού ἡ κόρη μου κοιμάται,
Στενάζει μιὰ κι' ἀπὲ γε' ἄ,
Ποῦ εἶναι κανεὶς γιὰ νὰ φοβάται.
Ξέρω, κοιμάται μοναχῆ:
Γι' αὐτὸ στοιχειά λέω νᾶν' κ' ἐκεῖ.

Τὸ παληκάρι

Ὅχι δὲ λέω, μὰ στὸ πλευρό της
Θάθελα νᾶμουν τὸ στοιχειό της.

Η ΨΕΥΤΡΑ Η ΦΥΛΛΙΣ

Μοῦ λέει ὁ Δάμων: ψέμματα
Ποτὲ μὴ λές, γιατί
Θὰ τιμωρῶ τὸ κάθε σου
Ψέμμα μ' ἓνα φίλι.
Κι' ὡς θυμωμένος μ' ἀπειλεῖ,
Ψέμμα πρὶν πῶ, μὲ τιμωρεῖ.

Ψέμματα πρὶν δὲν ἔλεγα,
Μ' ἀφότου μ' ἀπειλεῖ,
Γιὰ κάθε ψέμμα ἀντίποινο
Πῶς θάνατι ἓνα φίλι,
Δὲ λέω μιὰ λέξη ἀληθινή.
Πὲς τε, ἀδερφοῦλες μου: γιατί;

(Μετάφραση)

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

GIOVANNI PAPINI

ΑΠΟ ΤΗΝ "ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ"
ΜΑΜΜΩΝΑΣ

Ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ φτωχός. Ὁ ἄπειρα και αὐστηρὰ
φτωχός. Ὁ φτωχός μιὰς ἀπόλυτης φτώχειας. Ὁ πρὴγκηψ
τῆς φτώχειας, ὁ κύριος τῆς τέλειαις ἀθλιότητος. Ὁ φτωχός
πού μένει μὲ τοὺς φτωχοὺς, πού ἦρθε γιὰ τοὺς φτωχοὺς, πού
μιλάει στοὺς φτωχοὺς, πού δίνει στοὺς φτωχοὺς, πού ἐργάζε-
ται γιὰ τοὺς φτωχοὺς. Φτωχός ἀνάμεσα στοὺς φτωχοὺς, ἀ-
θλιος ἀνάμεσα στοὺς ἀθλίους, ζητιάνος ἀνάμεσα στοὺς ζη-
τιάνους. Ὁ φτωχός τῆς μεγάλης αἰώνιας φτώχειας. Ὁ
εὐτυχισμένος και πλούσιος φτωχός, πού δέχεται τὴ φτώ-
χεια, πού θέλει τὴν φτώχεια, πού νυμφεύεται τὴ φτώ-
χειαν, πού τραγουδάει τὴ φτώχεια. Ὁ ζητιάνος πού κά-
νει ἐλεημοσύνη. Ὁ γυμνός πού σκεπάζει τοὺς γυμνοὺς. Ὁ
πεινασμένος πού δίνει στοὺς ἄλλους νὰ φᾶνε. Ὁ θαυμα-
τουργός και ὑπερφυσικός φτωχός πού μεταβάλλει τοὺς ψευ-
τοπλούσιους σὲ φτωχοὺς και τοὺς φτωχοὺς σὲ ἀληθινούς
πλούσιους.

Ἐπάρχουν φτωχοὶ πού εἶνε φτωχοὶ γιατί δὲν ἦταν
ἱκανοὶ νὰ κερδίσουν. Ἐπάρχουν ἄλλοι φτωχοὶ πού εἶνε
φτωχοὶ γιατί μοιράζον κάθε βράδυ αὐτὸ πού ἐκέρδισαν
τὴν ἡμέρα. Καὶ ὅσο περισσότερο δίνουν τόσο περισσότερο
ἔχουν. Τὰ πλούτη τους— τῶν δευτέρων τούτων φτωχῶν—
μεγαλώνουν περισσότερο, ὅσο τὰ σκορποῦνε.

Ὁ Ἰησοῦς ἦταν ἓνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς φτωχοὺς. Ἀπέ-
ναντι ἐνὸς ἀπ' αὐτοὺς οἱ πλούσιοι τῆς σαρκός, τοῦ κόσμου
και τῆς ὕλης, οἱ πλούσιοι μὲ τὰ τάλαντα, τὰ ρούβια, τὰ
φιορίνια, τὰ τζεκίνια, τὰ σκοῦδα, τίς στερλίνας, τὰ φράγ-
κα, τὰ μάρκα, τίς κορώνες, τὰ δολλάρια, δὲν εἶνε παρὰ
κουρελῆδες, ἀξιοθρήνητοι. Οἱ ἀργυρολόγοι τοῦ Φόρου, οἱ
κολλυδιστὲς τῆς Ἱερουσαλήμ, οἱ τραπεζίτες τῆς Φλωρεν-
τίας και τῆς Φραγκοῦρτης, οἱ λόρδοι τοῦ Λονδίνου, οἱ
δισεκατομμυριοῦχοι τῆς Ν. Ἰόρκης, δὲν εἶνε ἀπέναντί τους
παρὰ δυστυχεῖς πένητες, γυμνοὶ και ἄποροι, ἀμισθοὶ ὑπη-
ρέτες ἐνὸς ἀνηλεοῦς κυρίου, καταδικασμένοι νὰ ληστεύουν
κάθε μέρα τὴν ψυχὴ τους. Ἡ ἀθλιότης τῶν ἀπόρων αὐτῶν
εἶνε τρομαχτικὴ· μαζεῦουν τίς πέτρες μὲς ἀπὸ τὴ λάσπη
και ἀνακατεύουν τίς ἀκαθαρσίες μὴπως βροῦνε κάτι.
Εἶνε μιὰ ἀθλιότης τόσο συχαμερῆ, πού οὔτε οἱ φτωχοὶ ἀ-
κόμα δὲν τοὺς κάνουν τὴν ἐλεημοσύνη ἐνὸς χαμόγελο.

Τὰ πλούτη εἶνε μιὰ τιμωρία, καθὼς και ἡ ἐργασία.
Ἄλλὰ μιὰ τιμωρία πῶς σκληρὴ και πῶς ντροπιασμένη.
Ὅποιος εἶναι σημαδεμένος μὲ τὴ σφραγίδα τοῦ πλούτου
ἔχει κάμει, ἴσως και δίχως νὰ τὸ ξέρει, ἓνα ἐγκλημα στυ-
γερό, ἓνα ἀπὸ τὰ μυστηριώδη και ἀφάνταστα ἐκείνα ἐγ-
κλήματα πού δὲν ἔχουν ὄνομα στις γλώσσες τῶν ἀνθρώ-
πων. Ὁ πλούσιος βρίσκεται κάτω ἀπ' τὸ βᾶρος τῆς ἐκδι-
κῆσεως τοῦ Θεοῦ ἢ ὁ Θεὸς θέλει νὰ τὸν βάλει σὲ δοκιμα-
σία γιὰ νὰ ἰδεῖ ἂν μπορεῖ νὰ κατορθώσει ν' ἀνέβει ὡς τὴν
θεῖα φτώχεια. Γιατὶ ὁ πλούσιος ἔκαμε τὸ μεγαλύτερο
ἁμάρτημα, τὸ πῶς ἀπαίσιο και τὸ πῶς ἀσυγχώρητο. Ὁ πλού-
σιος εἶνε ὁ ἀνθρώπος πού ταπεινώθηκε γιατί ἐπαζάρει.
Μποροῦσε ν' ἀποκτήσει τὸν Οὐρανὸ κ' ἐπροτίμησε τὴ Γῆ,
μποροῦσε νὰ κατοικήσει στὸν παράδεισο κ' ἐπροτίμησε τὴν
κόλαση, μποροῦσε νὰ διαφυλάξει τὴν ψυχὴ του και τὴν
παραχώρησε γιὰ νὰ πάρει γι' ἀντάλλαγμα τὴν ὕλη, μπο-
ροῦσε ν' ἀγαπήσει κ' ἐπροτίμησε νὰ τὸν μισοῦνε, μποροῦσε

νὰ λάβει τὴν εὐτυχία κ' ἐπιθύμησε τὴ δύναμη. Κανεὶς δὲ
μπορεῖ νὰ τὸν σώσει. Τὸ χρῆμα στὰ χέρια του, εἶνε τὸ
μέταλλο πού τὸν θάβει ζωντανὸν κάτω ἀπ' τὸ παγερό του
βᾶρος· εἶνε ἡ γάγγραινα πού τὸν ἀποσυνθέτει ζωντανὸν μὲ
τὴ σαπίλα της· εἶνε ἡ φωτιά πού τὸν ἀποτεφρώνει και τὸν
μεταβάλλει σὲ μιὰ φρικώδη μαύρη μούμια, σὲ μιὰ κουφή,
στραβή, βουδῆ, παραλυτικὴ μαύρη μούμια, ἓνα φοβίμι
σκελετωμένο πού ἀπλώνει αἰώνια τὸ ἀδειανό του χέρι στὰ
νεκροταφεία τῶν αἰώνων. Γιατὶ κανένας, στὸν ἀγνώριστον
ἐκαίνο φτωχόν, δὲν κάνει τὴν ἐλεημοσύνη μὴς ἀναμνήσεως.

Γι' αὐτὸν δὲν ὑπάρχει παρὰ μιὰ σωτηρία: νὰ ξαναγυ-
ρίσει στὴ φτώχεια, νὰ ξαναγίνει ἓνας πραγματικός και τα-
πεινός φτωχός, νὰ πατάξει τὴν ἀποτρόπαιον ἀθλιότητα τοῦ
πλούτου γιὰ νὰ ξαναμπεῖ στὴ φτώχεια. Ἡ ἀπόφαση ὁμως
αὐτὴ εἶνε ἡ πῶς δύσκολη ἀπ' ὅσες μπορεῖ νὰ πάρει ἓνας πλού-
σιος. Ὁ πλούσιος, γιὰ τὸ γεγονός ἀκριβῶς ὅτι ἔχει σαπίσει
στὰ πλούτη, εἶνε ἀνήμερος και νὰ φανταστῆ ἀκόμη ὅτι ἡ
τέλεια παραίτησή του ἀπὸ τὰ πλούτη θὰ ἦταν ἡ ἀρχὴ τοῦ
λυτρωμοῦ του. Κ' ἐπειδὴ δὲ μπορεῖ νὰ φανταστῆ μιὰ
τέτοια παραίτηση, τοῦ εἶνε ἀδύνατο νὰ λευτερωθεῖ. Εἶνε φυ-
λακισμένος στὴν ἀνυπέδλητη φυλακὴ τοῦ ἐκαυτοῦ του. Γιὰ
νὰ λευτερωθεῖ, θὰ ἔπρεπε νὰ ἦταν ἐλεύθερος.

Ὁ πλούσιος δὲν ἐνῆκει στὸν ἐκαυτοῦ του, ἀλλὰ σὰν ζωντανὸ
πρᾶγμα, στὰ ἄψυχα. Δὲν ἔχει καιρὸ νὰ σκεφτεῖ και νὰ δια-
λέξει. Τὸ χρῆμα εἶνε πολὺ ἀπαιτητικὸς κύριος, πού δὲν παρα-
δέχεται ἄλλους κυρίους σιμά του. Ὁ πλούσιος, ἀπασχολημέ-
νος μὲ τὴ φροντίδα τοῦ πλούτου του, ἀπ' τὸν πόθο νὰ μεγαλώ-
σει τὸν πλοῦτο του, ἀπ' τὸ φόβο μὴπως χάσει τὸν πλοῦτο του,
ἀπὸ τίς ὕλικες εὐχαριστήσεις πού τοῦ προσφέρει ἡ ὕλη πού
λέγεται πλοῦτος, δὲ μπορεῖ νὰ σκεφτεῖ τὴν ψυχὴ. Δὲ μπορεῖ
οὔτε νὰ ὑποθέσει ὅτι ἡ ψυχὴ του, ἀρρωστημένη, πνιγμένη,
ἀνάπηρη, μπορεῖ νᾶχει ἀνάγκη ἀπὸ κάποια γιαιτρεία. Ἐχει
μεταφέρει ὀλόκληρο τὸν ἐκαυτοῦ του στὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ κό-
σμου πού ἔχει δικαίωμα νὰ τ' ὀνομάζει δικό του, κατὰ
τίς συμφωνίες και τοὺς νόμους, και συχνά δὲν τοῦ μένει ὁ
καιρός, ἡ δρεξη και ἡ δύναμη νὰ τὸ χερεῖ. Πρέπει νὰ τὸ
ὕπρησῆ και νὰ τὸ σώσει, ἐνῶ δὲ μπορεῖ νὰ ὑπρησῆσει
και νὰ σώσει τὴν ψυχὴ του. Ὅλη ἡ δύναμη τῆς ἀγάπης
του ἔχει καταληφθεῖ ἀπὸ τὴν ὕλη αὐτὴ πού τὸν κατέχει,
πού ἐπῆρε τὴ θέση τῆς ψυχῆς του, πού τοῦ ἀφαίρεσε κάθε
λευτεριά.

Ἡ φρικώδης τύχη τοῦ πλουσίου βασίζεται στὰ δυὸ
αὐτὰ ἀλλόκοτα: ὅτι γιὰ νᾶχει τὴ δύναμη νὰ προστάξει
τοὺς ἀνθρώπους ἐγὶνε σκλάβος τῶν νεκρῶν ἀντικειμένων
και ὅτι γιὰ νὰ καταχτήσει ἓνα μέρος—κ' ἓνα μέρος τόσο
μικρό!— ἔχασε τὸ ὄλον.

Κανένα πρᾶγμα δὲν μᾶς ἀνήκει πραγματικά. Ὁ ἀν-
θρώπος τίποτε δὲ μπορεῖ νὰ κατέχει—νὰ τὸ κατέχει πραγ-
ματικά—ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἐκαυτοῦ του. Τὸ ἀπόλυτο μυστικὸ
γιὰ νὰ καταχτήσει κανεὶς κάτι, εἶνε τὸ νὰ παραιτηθεῖ ἀπ'
αὐτό. Σ' αὐτὸν πού δλα ἀρνείται, δίνονται τὰ πάντα. Αὐτὸς
ὁμως πού θέλει νὰ πάρει γιὰ τὸν ἐκαυτοῦ του ἓνα μέρος τῶν
ἀγαθῶν τοῦ κόσμου, χάνει συγχρόνως αὐτὸ πού ἀποχτᾶει
και δλα τ' ἄλλα. Ἐκείνη τὴ στιγμή εἶνε ἀνίκανος κανεὶς
νὰ διαγνώσει τὸν ἐκαυτοῦ του, νὰ καταχτήσει, νὰ μεγαλώσει.
Και δὲν ἔχει πῶς τίποτε, ὀριστικὰ τίποτε: οὔτε τὰ πρᾶγ-
ματα πού φαινομενικὰ τοῦ ἀνήκουν, ἀλλὰ στὰ ὅποια πραγ-
ματικὰ ἀνήκει αὐτός· και δὲν ἠθέλησε ποτὲ τὴν ψυχὴ του,
δηλαδὴ τὸ μόνο χτῆμα πού ἀξίζει τὸν κόπο νὰ κατέχει κα-
νεὶς. Τίποτε δὲν ἔχει και τίποτε δὲ μπορεῖ νὰ δώσει.
Πῶς θὰ μποροῦσε λοιπὸν ν' ἀγκηπῆσει τοὺς ἄλλους, νὰ δώ-

σει στους άλλους τον έαυτό του και ότι του ανήκει, να κάμει την αξιαγάπητη εκείνη έλεημοσύνη που θα τον ώδηγούσε τόσο σιμά στη Βασιλεία;

Τίποτε δεν είχε και τίποτε δεν έχει. Όποιος δεν υπάρχει, δε μπορεί ν' αλλάξει· όποιος δεν κατέχει, δε μπορεί να δώσει. Πώς θα μπορούσε λοιπόν ο πλούσιος, που δεν έχει τίποτε δικό του, ούτε ψυχή, να μεταβάλει τη μόνη ιδιοκτησία του ανθρώπου σε κάτι μεγαλύτερο και πολυτιμότερο;

«Τι γάρ ώφελείται άνθρωπος κερδίσας τον κόσμον όλον, έαυτον δε απολέσας ή ζημιωθείς;». Η έρώτηση αυτή του Χριστού, αφελής όπως όλες οι αποκαλύψεις, δίνει την ακριβή έννοια της προφητικής απειλής. Ο πλούσιος δε χάνει μονάχα την αιωνιότητα, αλλά και, όταν του αφερεθούν τα πλούτη, την επίγειο ζωή του, την προσωρινή του ψυχή, την παρούσα ευτυχία.

«Ου, δύνασθε Θεώ δουλεύειν και Μαρμωνά». Το πνεύμα και το χρυσάφι είναι δυο κυρίαρχοι που δεν παραδέχονται χωρισμό και συνάφεια. Είναι ζηλότυποι· θέλουν τον άνθρωπον όλόκληρο. Κι' ο άνθρωπος, έστω και να θέλει, δε μπορεί να χωριστεί στα δύο. Όλος απ' έδω ή όλος απ' εκεί. Το χρυσάφι, γι' αυτόν που υπηρετεί το πνεύμα, δεν είναι τίποτε· το πνεύμα, γι' αυτόν που υπηρετεί το χρυσάφι, είναι μιá λέξη χωρίς σημασία. Όποιος προτιμάει το πνεύμα, περιφρονεί το χρυσάφι και κάθε πράγμα που αγοράζεται μ' αυτό· όποιος επιθυμεί το χρυσάφι αρνείται το πνεύμα και παραιτείται απ' όλα τα αγαθά του: την ειρήνη, την υγεία, την τέλειαν ευφροσύνη. Ο πρώτος είναι ένας φτωχός που δεν κατορθώνει ποτέ να δαπανήσει τ' άστειρευτα πλούτη του· ο άλλος είναι ένας πλούσιος που δε μπορεί να ξεφύγει απ' την ατέλειωτη άθλιότητα. Ο φτωχός, σύμφωνα με τον μυστηριώδη νόμο της άρνήσεως, κατέχει κι αυτό ακόμα που δεν είναι δικό του, δηλαδή όλόκληρο το σύμπαν· ο πλούσιος σύμφωνα με το σκληρό νόμο της διαρκούς επιτυχίας, δεν κατέχει ούτε αυτό το λίγο που το νομίζει δικό του. Ο Θεός δίνει πάρα πολύ περισσότερα απ' όσα υποσχέθηκε· ο Μαρμωνάς πέρνει κι αυτά τα λίγα που υποσχέται. Όποιος παραιτείται απ' όλα, έχει επί πλέον τα πάντα· όποιος θέλει για μόνο το έαυτό του ένα μέρος, βρίσκεται στο τέλος με το τίποτε.

Όταν βυθίζεται κανείς στο τρομερό μυστήριο του πλούτου καταλαβαίνει γιατί οι δασκάλοι της ανθρωπότητας έδαν σ' αυτόν τη βασιλεία του Σατανά. Ένα πράγμα που στοιχίζει λιγώτερο απ' όλα τ' άλλα, το πληρώνουμε περισσότερο απ' όλα τ' άλλα, το αγοράζουμε με όλα τ' άλλα. Ένα πράγμα που δεν είναι τίποτε, που δεν έχει καμμιά πραγματικήν αξία, το αποχτάμε με όλα τα υπόλοιπα, δίνοντας γι' αντίλλαγμα την ψυχή μας, τη ζωή μας όλόκληρη.

Ανταλλάζουμε το πολυτιμότερο με το πιο ταπεινό.

Και όμως, κι' αυτός ο καταχθόνιος παραλογισμός έχει τη λογική του στην οικονομία του πνεύματος. Ο άνθρωπος τραδιέται τόσο φυσικά και γενικά απ' αυτό το τίποτε που λέγεται πλοστος, ώστε για να τον απομακρύνουν απ' την παράλογη αναζήτηση, έπρεπε να βάλουν μιá τιμή τόσο μεγάλη, τόσο υπέρογκη, τόσο τεράστια, ώστε μόνο το γεγονός της πληρωμής του να είναι μιá τρανή απόδειξη παραλογισμού και σφάλματος. Αλλά ούτε οι πράλογοι όροι της συμφωνίας — το αίωμα για το εφήμερο, τη δύναμη για τη δουλεία, την αγιότητα για την καταδίκη — δεν άρκοον για ν' απομακρύνουν τους ανθρώπους από το σατανικό αυτό εμπόριο. Οι φτωχοί απελπίζονται μονάχα γιατί

δε μπορούν να γίνουν πλούσιοι· ή ψυχή τους είναι μολυσμένη κι' επικίνδυνη σαν αυτή των πλουσίων. Σχεδόν όλοι, είναι άκούσιοι φτωχοί, που δε μπόρεσαν ν' αρπάξουν το χρυσάφι, κ' έχασαν και το πνεύμα· είναι τρισάθλιοι πλούσιοι που δεν έχουν αποκτήσει ακόμα χρήματα.

Γιατί ή μονη φτώχεια που δίνει τα πραγματικά πλούτη — τα πνευματικά — είναι ή θεληματική φτώχεια, εκείνη που τη δεχόμαστε με χρέα, ή απόλυτη φτώχεια που μας λευτερώνει με την κατάκτηση του απόλυτου. Η Βασιλεία των Ουράνων δεν υπόσχετι στους φτωχούς· να τους κάμει πλουσίους, αλλά θέλει απ' τους πλουσίους να γίνουν έγκουσίως φτωχοί, για να τους δεχτεί.

(Μετάφραση)

MIX. Σ. Χ ΚΟΚΚΑΛΗΣ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΚΑΙ ΘΕΙΑ

**ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ
ΑΜΕΤΑΝΟΗΤΟΣ**

Αυτομελέτη κ' Εμπειρία

Κι' όμως δε θα μετανόησω...

Τόν ίδιο δρόμο έπιήρα,

που μου έχάραξε ή Μοίρα!

Άς πάω κι' άς πάω... Είναι καλό,

όσο είναι ακόμα καιρός...

Νά δρέψω πρέπει των ήμερών

το άνθος, να ευωδιάσω την ψυχή μου,

με τη Νίκη την ήρωική

ας χαράξω την περιοχή μου!

Έγνώριζα ότι θα έμποδιστώ

στη πορεία μου κι' όμως

άρμόζει να βαδίσω ήρωικά,

αφού ο σκληρός μου έδόθη Νόμος!

Θά έχω τ' ανθρώπινα ύπ' όψι μου,

άλλά πλεόναμα τά δώρα

στης ευψυχίας μου τη Χώρα...

Έγνώριζα ότι θα έμποδιστώ

κι' όμως πρέπει, πρέπει να επιμείνω,

ας φυλάξω τον Νόμο των θεών

κι' άμετανόητος άς μείνω...

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΙΝΑΛΙΩΤΗΣ

ERRATA

Δυο σημαντικά τυπογραφικά σφάλματα του περασμένου φύλλου:

Στή σελ. 203, στήλ. 6', το ύπ' αριθ. 2 κομμάτι αρχίζει από τις λέξεις: «Τώρα είχ' αποκτήσει...» Τό παραπάνω ανήκει στο κομμάτι ύπ' αριθ. 1.

Και στή σελ. 211, στήλ. α' ο τέταρτος στίχος του τραγουδιού «Η ήχώ» είναι:

“Η πάω στο μαύρο μνήμα;

ΜΙΑ ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Μερικές βιβλιοκρισίες, απ' όσες είχαμε αναγγείλει για το σημερινό μας τεύχος, μείνανε, από έλλειψη χώρου, για το έρχόμενο.

Η ΓΛΩΣΣΑ ΣΕ ΚΙΝΔΥΝΟ

Αφιερωμένο στους ΝΕΟΥΣ από το μεταφραστή.

Είναι πολλοί που γράφουν για τη Νορβηγική γλώσσα. Τώρα τελευταία μάλιστα κι' ή Έπιτροπή της Όρθογραφίας, κι' άλλες ειδικότητες και κωμικότητες, ο Λοέδλαντ κι' ο Άνατον Όλλ, βουλευται και καθηγείται, δημοσιογράφοι και ήθοιοι. Όλοι σχεδόν είναι σύμφωνοι ότι πρέπει και καλά να την χαλάσουμε αυτή τη γλώσσα που μιλάμε και δε συζητούν πιά παρά για το πότε. Θα μου ειπήτε τώρα ότι δεν είναι πολλοί από δαύτους που έχουνε γράψη γλώσσα, αλλά οι περισσότεροι έρρηξαν ανάκατα άπάνω στο χαρτί ψηφία και λέξεις και μόλα ταύτα τους κατάλαβαν έκτακτα όλοι εκείνοι που έχουν την ίδια γνώμη μαζί τους κι' όλοι οι συντεχνίτες τους καθηγείται.

Η άλήθεια είναι ότι μερικοί θα κάναν πολύ καλά να μην είχαν άνοιξη καθόλου το στοματάκι τους κι' άλλοι να είχαν νοιώση και λιγάκι ντροπή και ναχαν αποτραβήχτη. Από μερικούς μπορούσαμε κάτι να περιμένουμε, από τους ρέστους όμως τίποτε άπολύτως. Ο μόνος άνθρωπος, από την άλλη μεριά, που θα τούπεφε λόγος, ο Άρνε Γκάρμποργ 1) δεν έδγαλε μιλιά. Δεν είναι δά ξένος με τη Νορβηγική γλώσσα, θα ξέρη φυσικά κι' αυτός κάτι για τη γλώσσα του λαού κι' ίσως από την τιμία άποψη της Έθνικής γλώσσας, να μην ήταν από δώ και μπρός κι' αυτός ευχαριστημένος με τη γλώσσα που μας έσέρβιρε ή τελευταία έπιτροπή της όρθογραφίας.

Ο προφέσορ Άνατον Όλλ άρπάχτηκε από την πρώτην άφορμή που βρήκε για να χαρακτηρίση τον «τόνο» που δίνουμε στις συζητήσεις μας, και λέει ότι «πολλοί νοιώθουν δυνατή ντροπή για τον τρόπο που φερνόμαστε έδω στο τόπο μας». Βέβαια, στην Ευρώπη είν' άλλο πράμα, εκεί, στην άνώτερη κοινωνία—άμ' εκεί δά κι' οι Πρόεδροι ακόμα των κυβερνήσεων κι' οι ύπουργοι των έξωτερικών βρίζοντε σε κάθε συζήτηση και λέει ο ένας τον άλλο ψεύτη! Και στους άλλους τόπους βλέπεις, συμβαίνει αυτό που γίνεται και στο δικό μας: έχουνε μιá γλώσσα για τη φιλοσοφία κι' άλλη γλώσσα για το θυμό τους. Κι' όταν ο κ. Όλλ, άναταράζει τον τόπο με τις στραδοτιμονιές του, τότε μεταχειρίζεται κανένας τις εκφράσεις που πιάνουν και που του άξίζουν.

Ο κ. Όλλ δά θα έμβαθύνη, λέει, στο καινούργιο προσχέδιο που έκανε ή Έπιτροπή για το ζήτημα της όρθογραφίας. Μόλα ταύτα μπαίνει στο χορό και γράφει και το μισό του άρθρο γι' αυτό το ζήτημα: Το προσχέδιο, λέει, είναι μιá έθνική υπόθεση. Είναι μιá αφάνταστα γερή δουλιά. Δεν υπάρχει άλλη σαν κι' αυτή σ' όλη την ιστορία του γλωσσικού ζητήματος. Και πού είναι οι πέντε αυτοί άνθρωποι που τόφτιασαν; Ού, ού, δασκάλοι μεγάλης αξίας, κριτικοί, άνθρωποι με εργασίες που αναφέρονται με τιμή στον κόσμο των διανοούμενων και των κρι-

1) Ένας από τους μεγάλους παλιούς λογοτέχνες της Νορβηγίας, λίγο νεώτερος από τον Ίμπερ και τον Μπγιέρνσον, της καθαρά νατουραλιστικής σχολής. Περισσότερα γι' αυτόν βρίσκει άν θέλη ο άναγνώστης στην κριτική μελέτη του Winsness, που δημοσίευσε ο Νουμάς στα 1922 (αριθ. 767—769).

τικών. Από τους δυο πιο ήλικιωμένους, ο ένας τώρα τελευταία έγινε και πρόεδρος της Έπιστημονικής Έπιχειρίας.

Και στο τέλος ξαναγυρίζει πάλι ο κύριος Καθηγητής στη θλιβερή του ένθύμηση και μας μαθαίνει την άκόλουθη φιλοσοφία: “Οτι ένας άντρας που νοιώθει τι θα πη τιμή, δε μπορεί να πάη μπροστά με πλάγια μέσα. Κι' όταν είναι κανείς εν τάξει με τον έαυτό του είναι έντελώς άπρόσβλητος.

Τι κωμικοί που είναι κατά βάθος, αυτοί οι πολυδιαδασμένοι άνθρωποι με τα γεγονότα, τα πράγματα, που σου σεβήρουν για επιχειρήματα! Τι σπουδαία σημασία που έχει γι' αυτούς να βγούνε πρόεδροι ή δεν ξέρω τί άλλο, μέσα στον κύκλο το δικό τους! Για φαντασθήτε άν κι' έμεις οι δημοσιογράφοι, οι εργάτες της πέννας κι' οι τεχνίτες, δίναμε τόση μεγάλη σημασία στο πιδος θα γίνη πρόεδρος στο συνάφι μας!

Κι' ο κύριος Γιόργκεν Λοέδλαντ ειπε κι' αυτός τη γνώμη του, και την τύπωσε κιόλας, για την όρθογραφία. Ο κύριος σύμβουλος της Έπικρατείας είναι της ίδιας γνώμης με τον κύριο καθηγητή, ότι έβαλαν τους πέντε ανθρώπους που χρειαζόντουσαν, για να ξεκαθαρίσουν το τι είναι νορβηγική γλώσσα και πιδος είναι ο νορβηγικός τρόπος της γραφής αυτής της γλώσσας. Έδω πρέπει να σημειώσωμε: οι άνθρωποι αυτοί είναι όλοι δασκάλοι. Κανένας απ' αυτούς δε μεταχειρίζεται τη γλώσσα για άλλη δουλειά παρά για να κάνει να καταλάβουν εκείνα που λέει.

Τώρα είναι φόβος μήν το πάρη ο κ. Όλλ, ότι θέλω να προσβάλω τα πέντε πρόσωπα. Γιατί, από βρισιές και προσβολές, πρέπει να είναι καλά προφυλαγμένοι», λέει. Θαρρώ ότι ο κ. Όλλ με τη σοφία που έχει φωνίση από τα βιβλία, πήρε καλύτερο δρόμο από πολλούς άλλους καθηγητάς του Πανεπιστημίου. Αυτοί που περισσότερο από κάθε άλλον λογοκοπάνε στις έφημερίδες και στα περιοδικά, μας παρουσιάζουν συνήθως τις επιμελέστατες μελέτες τους λιγάκι κακοσεβδρισμένες: ο καθηγητής Όλλ, όμως, δεν είναι ο χειρότερος απ' όλους. Κι' άν τώρα θελήση να το καλοσυλλογιστή λιγάκι, θα μωρέση και να το καταλάβη καλά, τι λίγη σχέση ένας δάσκαλος, ως δάσκαλος, έχει με τη νορβηγική γλώσσα· δεν έχει σχέση παρά μ' εκείνη, που ο ένας ή ο άλλος Λοέδλαντ παραδέχεται ως νορβηγικό τρόπο συνεννόησης μεταξύ των ανθρώπων. Κι' αυτός ακόμα ο ρέκτορ Άλνες, που ξεκόβει λιγάκι από τους άλλους τέσσερη συνυπεύθυνους στην έπιτροπή, ούτε νοιάζεται διόλου για την κυρίως γλώσσα, παρά όλος του ο καημός είναι άν το τυπικό της θα γίνει έλαφρό ή βαρύ για να τρυπώση πιο εύκολα στών μαθητών το κεφάλι. Αυτός είναι ο δάσκαλος!

Δεν πιστέω να είναι βρισιά αυτά που λέω, ούτε προσβολή!

Ο άληθινός καθηγητής του Πανεπιστημίου είναι έπομένως ένας άντρας με διάνοηση και κριτική ικανότητα. Έπιβάλλει στον έαυτό του και στους συναδέλφους του να διαβάσουν πολλά βιβλία, χώνει μέσα του μνήματα και βγάζει από μέσα του πάλι μαθήματα, πάει από τη βιβλιοθήκη στο γραφείο του κι' απ' το γραφείο του στην έ-

δρα—κι' από κει πάλι ξαναβουτάει στη βιβλιοθήκη. Αυτή είναι η ζωή του. Ζη και πεθαίνει άπάνω σε τυπωμένα χαρτιά. Τι κάνει στη βιβλιοθήκη; Γίνεται σοφός και υπέροχος για το ερχόμενο μάθημα. Κοντά στ' άλλα έχει να κατευθύνει και τη δημόσια γνώμη για το ζήτημα της νορβηγικής γλώσσας. Για την κατεύθυνση αυτή δεν έχει άλλο μέσον για να τη σπρώξει από την: απλή κ' ευκολονόητη έκφραση, το μοναδικό μέσον της διδασκαλίας. Μήπως έτυχε ποτέ ο κ. Άνατον Όλλ να κάνει και καμιά άλλη χρήση της γλώσσας, εκτός από την προσπάθεια να καταλάβουν οι φοιτητές το τί τους έλεγε, όταν έδγαζε από μέσα του για να τους μεταδώσει, τη φιλοσοφική εξασφάλιση που ο ίδιος έμαθε στον έαυτό του;

Είναι κι' αυτό προσβολή, μήπως;

Ο κ. Γιόργκεν Λοέβλαντ γράφει ότι, φυσικά, όλοι έχουν το ίδιο δικαίωμα και το ίδιο μερδικό από τη γλώσσα, αλλά δεν ξέρουν όλοι το σωστό τρόπο της γραφής. Και μας δίνει έγγραφοι για τους πέντε κυρίους που μας έθρόνισαν στην Έπιτροπή της Όρθογραφίας. Οι δύο νεώτεροι έχουν αποδείξεις από το Πανεπιστήμιο, λέει, ότι είναι άξιοι να γίνουν καθηγητές, ο μεσαίος είναι ένας δοκιμασμένος και με μεγάλη πέτρα σχολικός άνήρ, κι' οι δύο γερωνότεροι άντιπροσωπεύουν τη μεγαλύτερη ειδικότητα σ' αυτό το ζήτημα, έτσι λέει.

Οι δύο οι πιο ήλικιωμένοι είναι ο Χέγκστατ κι' ο Φάλκ. Με κίνδυνο να μου ξαναειπούν πάλι ότι τους προσβάλλω, τολμώ να θυμηθώ ότι δεν είναι και πάρα πολλά χρόνια που ο Χέγκστατ τάκανε θάλασσα με τις προθέσεις σε κάπιο υποδειγματικό βιβλίο που τύπωσε για το ύφος. Για τον Φάλκ, λέει ο κ. Λοέβλαντ ότι μπήκε δικαιοματικώς στη θέση του Τόρπ.

Έχοντας κι' εδω άλλοιωτική γνώμη από τον κ. Λοέβλαντ άμφιδάλλω πολύ ότι δεν έχουμε παρά ένα κι' άπομόναχον άνθρωπο για να βάλουμε στη θέση του Τόρπ, κι' ακόμα περισσότερο ότι έχουμε άνθρωπο που πρέπει δικαιοματικώς να μπη.

Έδω και τρία χρόνια έγραψε ο κ. Φάλκ σε κάπιο άρθρο του σε μιά έφημερίδα: «Περικό να ειπούμε ότι οι συγγραφείς (έπιστημονικών βιβλίων) όλοι άνεξαιρέτως, είναι της γνώμης ότι όχι μόνο έχουν το δικαίωμα να έμφανίζονται ως ειδικοί στο γλωσσικό ζήτημα αλλά και να άναγνωρίζονται αυτόδικαίως ως οι άνώτατοι κριταί του ζητήματος».

«Θέλω να μιλάμε νορβηγικά»! φωνάζει ο κ. Γνώστης της νορβηγικής γλώσσας.

Δεν υπάρχει άμφισβόλια ότι κι' ένας καθηγητής άκόμα, μπορεί να χη το συναίσθημα της γλώσσας και του ύφους. Αυτό όμως δεν τόχει ως καθηγητής αλλά ως άνθρωπος. Οι φιλόλογοι κατά κανόνα, το έχουν σ' έξαιρετικά άσήμαντο βαθμό· ή έπιτροπή μάλιστα της όρθης γραφής δε φαίνεται να τόχει καθόλου.

Δε χρωστάμε στους φιλόλογοις καμιά ευγνωμοσύνη για τη γλώσσα. Του Σαίξπηρ τα έργα έχουν κάπου-κάπου και μερικές άνορθογραφίες, κι' όμως ο Σαίξπηρ έδημιούργησε κόσμον έλόκληρο με τη γλώσσα του. «Όταν τόνοιωσε κι' ο Γιάκοφεν¹⁾

1) Jens Peter Jakobsen, ένας από τους μεγάλους Δανοί λογοτέχνες του περασμένου αιώνα (πέθανε στα 1885). Κανένας άλλος Δανός διναός λογοτέχνης, εκτός ίσως από το Σερίντεπεργ, δεν έκουράλια-

αυτό, την έκανε τη δανική γραμματική κομάτια και τη στραπατσάρισε, μα έκουράλιασε στη γλώσσα του τα μεγαλύτερα πλούτη. Κι' ο Μπιέρνσον ήταν άσυνεπής με τον τρόπο που γράφε, είχε όμως σ' ώρισμένες καλές ώρες τη μεγαλοφύεστερη γλωσσική διαίσθηση.

Άμ ο καθηγητής Φάλκ;

Και μέσα στους δημοσιογράφους, που ξέρομε όλοι πόσο είναι άναγκασμένοι να γράφουν γρήγορα, δύσκολα θα κατορθώσει κανείς ν' άνακαλύψει έναν άλλον άνθρωπο που να παραπατά τόπο άσαλα και σε τόση μεγάλη άπόσταση από την άληθινή Νορβηγική γλώσσα, όσο ο καθηγητής Φάλκ. Μεταχειρίζεται περιττούς γερμανισμούς και δε φοβάται διόλου την όλοφάνερη άσυναρτησία και την περιττολογία· γράφει ότι ή Έπιτροπή: «εδάδισε επί της μόνης πλευσίμου όδου». Και μόλα ταύτα, κι' αυτά τα έννια δέκατα του λαού της Νορβηγίας²⁾ για τον όποιον μιλεί ο κ. Φάλκ, έχουν περισσότερη γλωσσική διαίσθηση απ' αυτόν και δε λένε ποτέ τους ότι ένας όρόμος που περπατάει κανείς, είναι πλεύσιμος.

Τά έννια δέκατα! Το τελευταίο έπιχειρήμα είναι ότι, ή γλώσσα που θέλουν να μας βάλουν να γράφουμε, κοντέει να γίνη ή γλώσσα που μιλούν τα έννια δέκατα του Νορβηγικού λαού, έτσι λέει ο καθηγητής Φάλκ· θαρρῶ όμως ότι σάμπως κι' εδω να μη βαδίσει σε πλεύσιμο όρόμο!

Σ' όλα τα έθνη και σ' όλους τους λαούς της γης, από τους άγριους ίσαμε τους πιο πολιτισμένους, ή έρευνα μας μαθαίνει ότι ή γλώσσα έχει μιά τάση προς τ' άπάνω, και προς τα εκεί τραβάει, κι' όχι προς τα κάτω. Η γλώσσα που γράφεται βρίσκεται πάντα ψηλότερα από τη γλώσσα που μιλιέται, όχι χαμηλότερα κι' ούτε στο ίδιο ύψος, αλλά ψηλότερα· ή μιά είναι γραπτή γλώσσα κι' ή άλλη μέσον προφορικής συνεννόησης, βοήθεια σε ώρα άνάγκης, ο προφορικός άγωγός από τον έναν άνθρωπο στον άλλο. Ποιά πολιτισμένη γλώσσα γράφεται σε γλώσσα του όρόμου; Κι' ο πρόεδρος της Βουλής ο Μοβίνκελ πήγε κι' αυτός μ' εκείνους που θέλουν να «δημοκρατικοποιήσουν» την γλώσσα από τα κάτω προς τ' άπάνω. Έχει κι' αυτός άκριβώς το ίδιο δικαίωμα να ειπή τη γνώμη του γι' αυτό το ζήτημα όπως κι' οι άλλοι, όπως είχε άκριβώς τον ίδιο λόγο να μην άνοίξει το στόμα του.

Το να μεταχειρίζεται κανείς μιά γλώσσα δεν είναι το ίδιο με το να υποχωρή μπροστά στην άνάγκη που αισθάνεται για να μιλήσει, να νοιώσει κι' αυτός πώς υπάρχει, ν' άφήσει το στόμα του να πάρη όρόμο. Αυτοί που δουλεύουν για τη γλώσσα τους και δουλεύουν με τη γλώσσα τους, την άναγνωρίζουν αυτή τη διαφορά, οι περισσότεροι όμως βουλεύονται μας δε θέλουν να την άναγνωρίσουν. Άλλο είναι γλώσσα κι' άλλο διάλεκτος, και τοπικά λαϊκά ιδιώματα, κι' άλλο πάλι ή χοντρολογία, το Argot, κι' οι βρωμοκουθέντες—τα έννια δέκατα. Και μόλα ταύτα θέλουν να κάνουν τον κοσμάκη να πιστέψει ότι όλα αυτά τα μέσα της έκφράσεως θα άναγνωριστούν και θα έπιβληθούν για γλώσσα. Κι' έτσι

σε τη γραμματική και το τυπικό της γλώσσας, όσο αυτός· και μόλα ταύτα ή κριτική σήμερα τον παραδέχεται ως μεγάλον καλλιτέχνη της γλώσσας· κι' όχι μόνο ή κριτική των συναδέλφων του λογοτεχνών αλλά κι' οι γραμματολογίες των δασκάλων της Πατρίδας του.

2) Τη φράση αυτή τα «έννια δέκατα» τη μεταχειρίζεται συχνά σε τούτην εδω την μελέτη ο Κνουτ Χάμσον, επειδή οι μεταρρυθμισταί της γλώσσας στη Νορβηγία λένε ότι το ιδίωμα που θέλουν να έπιβάλουν το μιλούν τα έννια δέκατα του λαού.

θα βάλουμε σε τάξη και τον παπα, και τον έπιστήμονα και τον άνθρωπο της πέννας, γιατί, αυτοί άκριβώς είναι που έχουν το άδικο—άσε, άδερφός, να γράφουμε όπως μας καπνίσει, έξηγιέμαι;—Όπου το άλογο γίνεται άμαξας!

Έχουμε κι' έμεις μιά γλώσσα στον τόπο μας.

Λένε πως έχουμε και δυο γλωσσικές κατευθύνσεις. Μπορεί να έχουμε και δυο και περισσότερες ακόμα κατευθύνσεις, αυτό εξαρτάται από τη σημασία που δίνει κανείς σ' αυτή την έκφραση. Έχουμε όμως μιά γλώσσα. Έχουμε ακόμα κι' αυτό που λένε γλώσσα της έπαρχίας (λαϊκό, τοπικό ιδίωμα).

Είναι μερικοί που φαντάζονται ότι θα μπορούσαν να κάμουν τους άλλους να τους καταλάβουν, βάζοντας μπροστά το λαϊκό κουβεντολόγι άντι για γλώσσα. Μέσα σε ώρισμένα βρια κι' αυτός ο τρόπος φάνηκε ότι είναι δυνατός για τον ένα ή για τον άλλο πειραματιστή, που δεν ήταν μονάχα έπιδέξις λεξομάστορας, αλλά είχε και λιγάκι γλωσσική διαίσθηση, όταν ή άνάγκη τον έδαζε να μαστορέψει. Μπορεί λοιπόν και να τον καταλαβαίνανε. Αυτό όμως εξαρτάται από μιά ώρισμένη γλωσσική τάση, που βρίσκει την απλή και περιωρισμένη λογοτεχνική της άνάγκη ίκανοποιημένη με το διάβασμα του λαϊκού αυτού ιδιώματος. Το Έθνος όμως γυρέει να διαδάσει γλώσσα.

Έτυχε τώρα κοντά στ' άλλα, ή γλώσσα της Νορβηγίας να είναι λίγο—πολύ άνήμπορη γλώσσα, γιατί άρχισε με άνακάτωμα Δανικής και Γερμανικής μαζί με Νορβηγισμούς. Με τον καιρό όμως όλο και δουλεδύταν κι' έδγαζε από πάνω της τις ξενικές έπιδράσεις και γινόταν πιο νορβηγική από τη μιά μέρα στην άλλη, ως που στο τέλος έδωσε μιά έγκυρη έκφραση της Έθνικής μας ζωής με μιά Παγκόσμια

λογοτεχνία. Σ' αυτό το σημείο βρίσκομαστε τώρα. Η γλώσσα όμως πρέπει και καλά να γίνη ακόμα πιο νορβηγική.

Άμ το λαϊκό ιδίωμα και το κόμμα του;

Αυτοί εδούλεβαν όλο τον καιρό. Δεν έκαναν και τόσο μεγάλη παραγωγή, έκαναν όμως πολιτική. Έπήραν τις υπηρεσίες του Κράτους στα χέρια τους. Σ' αυτό το σημείο βρίσκονται τώρα.

Μιά φορά, κάπιο Βουλή εδάλθηκε να έξι σώση τη γλώσσα του τόπου και το λαϊκό ιδίωμα. Νά, βρε άδερφέ, λέει ή Βουλή, όπως έφάνηκε το πράμα, να, θάν τις άρπάξουμε ώρισμένως και τις δυο κατευθύνσεις και θα τις εξισώσουμε. Τι υπέροχη Βουλή!

Η δουλιά όμως δεν έπροχώρησε καθόλου, γιατί ο κοσμάκης δεν έννοουσε να γράφη και να διαδάξει ιδιώματα. Δε βρέθηκε ένας άπολύτως άνθρωπος να τα πιαδεχτή και να τους άναγνωρίσει τις αξιώσεις που είχαν για γλώσσα. Κι' ακόμα χειρότερα μ' εκείνους που δοκίμασαν να τα μεταχειριστούν τα ιδιώματα. Τόβρισκαν σε δύσκολο να παίξουν όρατόρια με τη φουσαρμόνικα. Τίποτα θα τα έπιβάλουμε! ειπε ή Βουλή, γιατί εξακολουθούσε ακόμα να τα άναγνωρίζη. Κι' έτσι επέδκαλε ή Βουλή την εισαγωγή των στα Σχολεία, στους άμδωνες και στα γραφεία. Άνάγκασε το μαθητή του γυμνασίου να μαθαίνη το ύφος του λαϊκού ιδιώματος—πάει καλά, το μάθαινε κι' αυτός και το ξέχνανε πάλι κι' από κει πέρα ούτε του τόχαινε ποτέ να το μεταχειριστή σε τούτην εδω τη ζωή.

Κι' αυτό όμως το μέτρο δεν έπιασε. Ο κοσμάκης άφησε τα ιδιώματα να μείνουν ιδιώματα, και κράτησε τη γλώσσα του.

(Έχει συνέχεια)

Ι. Ε. ΧΡΥΣΑΦΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

(Μονάχα ή άποστολή δυο άντιτύπων λαβαίνεται ύπ' όψη)

Γ. ΣΗΜΗΡΙΩΤΗ: «Στη φίλη μου»—Άθήναι, 1923.

«Όσοι το διαβάσετε, να μη φανήτε άυστηροί, λέει ο κ. Σημηριώτης στον πρόλόγο του, καθώς δε φάνηκε και Κεληνη που το διάβασε.» Καλά, κ. Σημηριώτη, θα συμδισασθώμε, δε θα τα χαλάσουμε στο ζύγι!

Είναι κακή σύμπτωση να γράφη κανείς υπό το κράτος μιάς παραφοράς, ενός οίουδήποτε έννευρισμού, ενός πάθους, ενός αισθήματος άγγελικού: γιατί τα νεύρα τότε άποκτούν μιά τόσον έλαστική ευαισθησία, ώστε, με τον παραμικρόν έρεθισμό να έξεγειρώνται· το αισθητικό πρίσμα θολώνει· και είναι κανείς στην άξιοδάκρυτη θέση ν' άναλυθί σε δάκρυα και έκστάσεις έμπρός στους πλέον τετριμμένους ρωμαντισμούς. Όταν ή έγκεφαλική ίσορροπία επανέληθε και ή ψυχραιμία άποκατασταθί, τότε το έργον της τέχνης άπομένει γυμνόν, έντεροπόμενον από τον έαυτόν του, ζητώντας κάπου να κρυφθί.

Γιατί ο κ. Σημηριώτης να βιασθί να δημιουργήση έπάνω στις άπατηλές αυτές στιγμές, που εξαπατούν τους όνειροπόλους καλλιτέχνες μετόν άντικατοπτρισμό των πραγμάτων και όχι με τα ίδια πράγματα, με την άληθινή των ουσία; Θα ήμεθα ευτυχείς ν' άνασύρωμε μέσα σ' όλη τη συλλογή κι' άλλο ένα ποιητικό μαργαριτάρι, σαν τον Ύμναίο:

«Κ' έτσι, σαν τη λευκόπεπλη ψυχή, σαν προδοθήσει, και πάει στο νυμφοθάλαμο το άνθοστρωμένο μέρος, να κρυφοδοίμε πως γλυκά στην κλίνη θα ώριοκλειση τα βλέφαρα...»

ή σαν τους Όραίους Έρωτες... Άλλά δεν βρίσκομε. Όμοιοκαταληξίες· πενιχρότατες, (πουλάκι-κλαδάκι, θρηναί-πάει!, κρινένιο-διαμαντένιο!, βουνά-ψηλά! κτλ) που προδίδουν όχι, φυσικά, άδυναμιαν, αλλά άναιδή άδιαφορία προς των άναγνώστην. Περιεχόμενον, έντελως άσύγχρονον και... προπαιεμικόν. Δάκρυα, λυγμοί, άγγελιοί, άστρα, άσπασμοί... Μά γιατί, κ. Σημηριώτη, γιατί; Είναι άδύνατον έσεις να μη μπορούσате να γράψετε τεχνικώτερος και βαθύτερος στίχους. Είναι άδύνατον έσεις να μην ξέρετε (και άπέξω ίσως) τους στίχους του Verlaine, που λένε για τη θλίψη του καιρού μας:

elle souffre, puis elle pense
et calme poursuit son chemin.

ΘΕΜΟΥ Σ. ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΥ: «Ο κ α λ λ ι τ ε χ ν η ε της ζωής», εις πέντε μέρη—Έν Άθήναις, εκ του τυγραφείου «Νομικής» Πέτρου Α. Βεργιανίτου—8, όδός Πραξιτέλους, 8—1923, Δραχ. 12.

Ένα ήμιτελές πορτραίτο μυστηριώδους· προελεύσεως δσάν και άνιαρξ, γίνεται ή άρετηρία, από την όποιαν ξεκινώντας τρεις σκιδώεις ιδεάνθρωποι, στερημένοι άτομικού χαρακτήρος, ψυχολογίας, έπαφής με την στοιχειώδη πραγματικότητα, παλατώνουν κατά τρόπον σπαρακτικόν εις το

τέναγος ενός άφορητού σκεπτικισμού και μιας μεταφυσικής περιπου γριφώδους. Τέταρτος, ό όποιος αναμένεται από τους άλλους μέχρι της 79ης σελίδος, διά να τους σώση, ως «άντιπερισπασμός!»... προστρέχε πράγματι, αλλά μέχρι της σελ. 110 δέν κατορθώνει να έκφρασθή σαφώς επί του πρακτέου, περιοριζόμενος να δρᾷ όπισθεν των παρασκηνίων, όπόθεν καταφθάνουν ειδήσεις του, ενώ επί της σκηνής εύρίσκειται εις άκρσίαν. Ο Γόρδιος δεσμός έκόπηκε, άντι να λυθῆ: 'Αναλόγως κ' έδω, εις τό σημείον όπου περιήλθαν τά πράγματα, τό πορτραίτο καλεται, άντι να συμπληρωθῆ. 'Αλλά και πάλιν καμμία λύσις! Τέλος όμην διαφευθείς μεσίς πεθαίνει από εξάντλησιν, ό δέ μεταφυσικός πορτραιτίστας δραπετεύει, δίκην χρηματομεσίτου, ό όποιος άδυνατεί να έκπληρώση τάς ύποσχέσεις του άπέναντι του ήλιθίου αναγνωστικού κοινού...

Σινιστοίμε θερμά εις τόν κ. Ρεάλην να γίνη περισσότερον... realis και όλιγώτερον... idealis, να περιμαζεύση τάς 148 (με στοιχείο των 10!) σελίδας του εις 48 (βίβα 64), και να μεταποιήση τήν έκτασιν του εις βάθος, από τό όποιον ύπάρχει έλπίς να ανακούψουν μερικές ώρατες φράσεις του, που είναι άδύνατον να τίς διακρίνη κανείς, άνάμεσα σε τόσην σωρείαν από γυαλιά και παλιότενεκέδες.

ΖΩΓ'ΑΟΣ

I. E. ΧΡΥΣΑΦΗ. «'Η γυναικεία λογοτεχνία στη Σουηδία — 'Εκδοτικός οίκος «'Ελευθεροδράκης», 'Εν 'Αθήναις, 1923.

ΚΛΕΟΜ. Κ. ΤΣΑΤΣΟΣ: «Φυλακισμένα είδωλα» — Μεσολόγγι, 'Ιούλιος 1923.

Μ. ΦΙΑΗΝΤΑΣ: «Ταορμίνα» — 'Εκδοτικός οίκος «'Αγκυρα» 44 — όδός Μητροπόλεως — 44 'Αθήναι. (Θά γράψουμε στο έρχόμενο φύλλο).

ΝΤΙΝΟΥ Α. ΜΑΥΡΕΠΗ: «'Ονειρεμένες αλήθειες», 'Αθήναι, 1922 — Πωλείται δρχ. 5.

ΔΗΜ. Α. ΓΛΗΝΟΥ: «'Εθνος και γλώσσα» — 'Αθήνα, Τυπογραφείο «'Εστία», 1922 — Τιμάται δρχ. 5.

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ: «'Η πρώτη και ή έκαστη έκδρομή του» — 'Αναμνηστικόν τεύχος, 1923.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ: «'Ο θρήνος των βωδιών και άλλα διηγήματα» — «Γράμματα», 'Εκδότης Στέφανος Πάργας — 'Αλεξάνδρεια, 1923. (Θά γράψουμε στο έρχόμενο φύλλο).

ΒΕΛ. ΦΡΕΡΗ: «'Πρωτοβρόχια» — 'Εκδόση περιοδικού «'Εσπερος» Σύρα — Δρχ. 8. (Θά γράψουμε στο έρχόμενο φύλλο).

ΑΔΕΞ. ΠΑΛΛΗ: «'Μπρουςός» — Ξανατύπωμα από τό «'Νουμά» — 'Αθήναι, Βιβλιοπωλείο Γανιάρη, όδός Σοφοκλή 3, 1923 (Θά γράψουμε στο έρχόμενο φύλλο).

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ

Ο ΒΑΥΔΕΛΑΙΡΕ διηγείται κάπου, πώς οι Κινέζοι βλέπουν τήν ώρα μεσ' στα μάτια των γάτων. Κατά τόν ίδιο τρόπο κ' οι Νεοέλληνες μπορούν να θαυμάσουν τή διανοητικότητα των συγχρόνων μας λογοτεχνών στις συνεντεύξεις τους. Τώρα που έτελειώσαν πιά, έπειτ' από τή σωτήρια επέμβαση του νόμου περί σχήματος έφημερίδων, άξίζει να τους δοθεί ό άπαραίτητος χαρκτηρισμός: άχυρολογία. 'Η μ' άλλα λόγια: κοινοτοπίες, φλυαρίες, έλευσινα κ' έξευτελιστικά μνημόσυνα συναδέλφων «διαπρεπόντων εν τοίς γράμμασι», γελοίες συνταγές για τή δημιουργία της Νέας μας Τέχνης, ψευτοκαλακές, ψευτοαστεία που προκαλούν τόν οίκτο και αποκλειστικότητας που καταπλήσ-

σουν. Βέβαια κ' έδω υπάρχουν μερικές άγαθές εξαίρέσεις. 'Αλλως τε στην 'Ελλάδα, τόσο στην επιστήμη όσο και στην τέχνη, τόσο στην κοινωνική όσο και στη δημόσια ζωή δέν υπάρχουν παρά εξαίρέσεις. Ο κανόνας είναι πάντα ή μετριότητα, ή στεινότητα ή άσημαντότης και μερικά άλλα, εις ότης ακόμα.

ΤΩΡΑ, που έτελειώσαν επί τέλους ή έκδοση της άνθολογίας του κ. Σκόκου από τόν οίκο Ζηκάκη, άξίζει να εξαρθεί ή κλασική άδιαφορία του «άνδρός» προς τά πνευματικά προϊόντα, που άνέλαβε να ταχτοποιήσει και να έκδώσει. Πρώτα-πρώτα πρέπει να σημειωθεί τό γεγονός, πως δέν έδωκε καμμία προσοχή στην κατάταξη της ύλης της άνθολογίας: γέροι και νέοι πεθαμένοι και ζωντανόι, παλιοί και σύγχρονοί μας ποιητές, άνθρωποι που χωρίζοντι άναμεταξύ τους από 4 και 5 δεκάδες έτων βρίσκονται άνακατεμμένοι σ' ένα τρομερό κυκεώνα που θυμίζει τόσο ζωηρά τίς «λίμβους» του Δάντη. 'Επειτα, τό χειρότερο, αυτό που θά δημιουργούσε σκάνδαλο σ' άλλον τόπο: ό κ. Σκόκος δέν άρκέστηκε να έκδώσει άπλώς έναν ώρισμένο αριθμό ποιημάτων, άνέλαβε και να τά διορθώσει σά να έπρόκειτο περί χειρογράφων και πατύρων της 'Οξυρρύγχου. Με τήν άλαφρότερη συνείδηση του κόσμου έκοψε στίχους, έσβυσε λέξεις κ' έβαλε στη θέση του άλλες, διόρθωσε νοήματα, άλλαξε φράσεις, μετέβαλε καθ' όκληρήν τήν έσώτερη σύνθεση και τή μορφή αρκετών τραγουδιών: τόσο ό Ουράνης όσο κι ό Ταγκόπουλος κι ό Φιλήντας κι ό Κουκούλας κι ό Καρωτάκης και τόσο άλλοι δοκίμασαν σε ίκανή έκταση τή χειρουργική επιτηδειότητα του νεώτερου αυτού Λυκούργου: όλα τά μη άρτιμελή, κατά τή γνώμη του, στους «άποθέτας»!, χωρίς συζήτηση. — Τό γεγονός, αυτό καθ' έαυτό, εινε άχαρκτηριστο: έκφράζουμε δηλ μας τήν άγανάκτηση και προσπερνούμε.

ΕΦΙΣΤΟΥΜΕ τήν προσοχή του αναγνωστικού μας κοινού στη μελέτη του Κνουτ Χάμσουν για τή Νορδηγική γλώσσα, που άρχίζει στο σημερινό μας φύλλο και θά τελειώσει στο έρχόμενο. Στη Νορδηγία τό γλωσσικό ζήτημα είναι άντίστροφο από τό δικό μας: εκεί ή κυβέρνηση θέλει να επιβάλει τή δημοτική, ενώ οι λόγοι ύποστηρίζουν τήν καθαρεύουσα. Ο Κνουτ Χάμσουν χτυπώντας τους δημοτικούς, δηλ. χτυπώντας τους «ιδιωμχτιστές», γιατί ή Νορδηγική δημοτική δόν εινοι παρά ένα ιδίωμα άπλό, άντίθετα προς τή δική μας, που άποτελεί τή γλώσσα του 'Εθνους, βρίσκει τήν εύκαιρία να πει ώρισμένα πράγματα, που πρέπει να διαδαστοβν με ιδιαίτερη προσοχή από τους λιγοστούς όπαδούς της ιδιωμχτικής δημοτικής, της «μαλλιαρής», που θέλουν να επιβάλουν και στον τόπο μας τό ιδίωμα ως γλώσσα, χωρίς να λογαριάζουν πως έτσι στέκονται, έστω κι άθελά τους, δίπλα στους καθαρευουσιάνους. Γιατί και στη μιá και στην άλλη περίπτωση πρόκειται για μιá γλώσσα νεκρή, πλασμένη στο άλχημιστικό έργαστήριο της γλωσσολογίας, χωρίς να προέρχεται από τή βαθιά φυλετική συνείδηση.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

'Από τό 'Αντίμπ της μεσημβρινής Γαλλίας πληροφορηθήκαμε με μεγάλη μας λύπη τό θάνατο του 'Αργύρη 'Εφταλιώτη (Κλεάνθη Μιχαηλίδη), λογοτέχνη σημαντικής αξίας και δημοτικιστή από τους πρώτους, τους επαναστατικώτε- ρους και τους πιο όρμητικούς.

ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Δάβαμε τούτο τό μήνα τά περιοδικά:

Η ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ. 'Αθηναϊκή δεκαπενθήμερος επιθεώρησης. — Διεύθυνσις Κ. Τουρνάκη, 'Αθήναι.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ. — Μηνιαίος εικονογραφημένος. — 140 West 26 th Street, New York, U. S. A.

ΠΡΟΠΥΛΑΙΑ. — Μηνιαίον περιοδικόν διά γράμματα και τέχνας. — Λειψία.

ΒΙΒΛΑ. — Μηνιαία φιλολογική και καλλιτεχνική έκδοση — Μεσολόγγι.

«'ΝΕΑ ΖΩΗ». — Λογοτεχνικό περιοδικό — Τεύχος 3 — Β. Ρ. 2126 Alexandrie (Egypte). — Τιμή του τεύχους για τήν 'Ελλάδα δραχ. 10.

«'ΠΑΝΤΟΓΝΩΣΤΗΣ». — Επιθεώρησης πολιτική — κοινωνολογική — οικονομολογική — επιστημονική — νομολογική — λογοτεχνική έκδομένη δις του μηνός — 'Ιδιοκτήτης και διευθυντής Γεώργιος Ν. 'Ιωάννου — Γραφεία: όδός 'Ιπποκράτους 32, 'Αθήναι — Τιμή έκάστου φύλλου δραχ. 3.

«'ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ». — Μηνιαίο περιοδικό διευθυνόμενον από συντροφία συνεργατών — Θεσσαλονίκη — Γραφεία: 'Οδός 'Εγνατίας 351 — Τιμή φύλλου δραχ. 1.

ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ: 'Ηλιάδης και Σώμος (Λεωφ. Σωκράτους). — Χ. Παπαδάκης ('Οδός Κολοκοφώνη). ΛΑΡΙΣΣΑ: 'Αδελφοί Παπακωνσταντίνου. ΧΙΟΣ: Πεοικλής 'Ιατρίδης ('Οδός Μητροπόλεως). ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Γ. Βαφόπουλος ('Οδός 'Ακριτα 3). — Π. Θ. Παυλίδης (Βουλγαροκτόνου 1). ΚΩΝ'ΠΟΛΙΣ: Π. Αζόικης (Boulevard Eski Boiboda, 94 — Galata). ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ: Στέφανος Πάργας (Β. Ρ. 1146). ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ: Σ. 'Αρβανίτης και Σια.

«'ΚΟΙΝΟΤΗΣ». — Έβδομαδιαία πολιτική επιθεώρησης — Διευθυντής: Ν. Μαλούχος — Γραφεία: Μητροπόλεως 44 — 'Αθήναι — Τιμή φύλλου δραχ. 1.

«'ΠΑΙΔΙΚΗ ΧΑΡΑ». — Παιδικό περιοδικό — 'Ιδιοκτήτης — Διευθυντής: 'Αρ. Ι. Ράλλης — 'Αθήναι, 'Οδός Ευριπίδου αριθ. 6 — Τιμή φύλλου δραχ. 2.

«'Ο ΦΑΡΟΣ». — Μηνιαίον φιλολογικόν περιοδικόν έκδοόμενον υπό του φιλολογικού συλλόγου «'Αναγέννησις» — Διευθύνεται υπό συντακτικής επιτροπής — Βόλος — Διεύθυνσις: Σύλλογον «'Αναγέννησις», Περιοδικόν «'Φάρος».

«'ΕΣΠΕΡΟΣ». — Μηνιαίο φιλολογικό περιοδικό — 'Ιδρυτές: Γιάννης Μπαρούνας, Βελ. Φρέρης — Σύρα — Τό φύλλο δραχ. 2.

«'LA REVUE CRITIQUE DES IDÉES ET DES LIVRES». — Chaque mois en un volume de 64 pages in 8o demi-colombier — Directeur: Jea Rivain — Abb. étr. Frs 32.—37, Rue Bonaparte, 37, Paris VIe.

«'L' EUROPA ORIENTALE». — Rivista mensile pubblicata a cura dell' istituto per l' Europa Orientale — Roma, Libreria di Cultura — Viale Giulio Cesare, 27 — Prezzo del fascicolo L. 3,00.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΗΣ "ΜΟΥΣΑΣ,"

ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ: 'Ηλιάδης και Σώμος (Λεωφ. Σωκράτους). — Χ. Παπαδάκης ('Οδός Κολοκοφώνη). ΛΑΡΙΣΣΑ: 'Αδελφοί Παπακωνσταντίνου. ΧΙΟΣ: Πεοικλής 'Ιατρίδης ('Οδός Μητροπόλεως). ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Γ. Βαφόπουλος ('Οδός 'Ακριτα 3). — Π. Θ. Παυλίδης (Βουλγαροκτόνου 1). ΚΩΝ'ΠΟΛΙΣ: Π. Αζόικης (Boulevard Eski Boiboda, 94 — Galata). ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ: Στέφανος Πάργας (Β. Ρ. 1146). ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΝ: Σ. 'Αρβανίτης και Σια. ΔΕΜΕΣΣΟΣ (ΚΥΠΡΟΥ): 'Αριστόδημος Κυριακίδης. ΠΑΤΡΑΙ: 'Αγγελος Φέγγος και Σια ('Ερμού 56). ΙΩΑΝΝΙΝΑ: Δημ. Σιωμόπουλος. ΚΟΡΙΝΘΟΣ: 'Αναστάσιος Ι. Δόντης. ΤΡΙΚΑΛΑ: Ν. Σωζόπουλος. ΜΥΤΙΑΗΝΗ: Ι. Αύγερινός (βιβλιοπώλης). ΧΑΝΙΑ: Ρούσος Ι. Κτιστάκης. ΛΑΡΝΑΞ (ΚΥΠΡΟΥ): Κυριάκος Φιλιππίδης. ΚΕΡΚΥΡΑ: Μιλτιάδης Γώκας. ΛΕΥΚΩΣΙΑ (ΚΥΠΡΟΥ): Χ. Κορμίτσης.

ΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΗΣ "ΜΟΥΣΑΣ,"

ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ, ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΤΡΙΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

ΜΕ 200 ΠΥΚΝΟΤΥΠΩΜΕΝΑΣ ΔΙΣΤΗΛΟΥΣ ΣΕΛΙΔΑΣ ΕΚΑΣΤΟΣ, ΠΛΗΡΕΙΣ ΕΚΛΕΚΤΗΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗΣ ΥΛΗΣ

ΠΡΟΣ ΔΡΑΧΜΑΣ 25 ΕΚΑΣΤΟΣ

ΑΠΟΣΤΕΛΛΟΝΤΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΩΝ ΤΕΛΩΝ, ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΜΒΑΖΟΝΤΑ ΤΟ ΑΝΤΙΤΙΜΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΝ: ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ «'ΜΟΥΣΑ» — ΠΡΑΞΙΤΕΛΟΥΣ 8 — ΑΘΗΝΑΣ

“ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ,,

Ἀναγνωρισθεῖσα διὰ Β. Διατάγματος τῆς 6ης Δεκεμβρίου 1917

ΕΔΡΑ ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ: ὁδὸς Ναυαρίνου 1

ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΥΡΟΣ - ΘΑΛΑΣΣΗΣ - ΠΟΛΕΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡΑΧΜΑΣ 3,000,000 = = = = =

= = = = = ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡΑΧΜΑΣ 900,000

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ **ΜΑΝΟΥΣΗΣ & ΓΙΑΛΙΣΤΡΑΣ**

Ἀριθ. Τηλεφ. ἐν Πειραιεῖ 1 - 94 (ὁδὸς Ναυαρίνου 1)

» » ἐν Ἀθήναις 5 - 35 (Στοὰ Ραζῆ) ὁδὸς Σόφοκλέους

“ΒΟΤΡΥΣ,,

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ: ΕΝΑΝΤΙ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ

**ΟΙΝΟΙ
ΣΥΜΑ**

ΛΕΥΚΟΙ — ΕΡΥΘΡΟΙ
ΓΛΥΚΕΙΣ

**ΟΙΝΟΙ
ΕΜΦΙΑΔΩΜΕΝΟΙ**

Ἐπιτραπέζιοι — Ἐπιδόρπιοι
Ὁρεκτικοὶ — Τονωτικοὶ

ΒΕΡΜΟΥΤ

(Ἐκ φυσικοῦ
μοσχάτου Οἴνου)

ΚΟΝΙΑΚ “ΒΟΤΡΥΣ,,

ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ ΟΙΝΟΥ

ΑΠΑΡΑΜΙΛΛΟΝ

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΕΩΣ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡΧ. 48,000,000

Ἀγοραπωλησία Συναλλάγματος ἐπὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ
Πιστώσεις ἐναντι Φορτωτικῶν
Προεξοφλήσεις καὶ Εἰσπράξεις Γραμματίων
Πιστωτικαὶ Ἐπιστολαὶ καὶ Ἐντολαὶ Πληρωμῶν
Χρηματιστικαὶ Ἐντολαὶ
Χρεώγραφα πρὸς φύλαξιν καὶ εἰσπράξεις τοκομεριδίων
Ἐνοικίσεις Χρηματοκιβωτίων
Καταθέσεις ὄψεως καὶ ἐπὶ προθεσμία
Ταμειυτήριον ἐπὶ τόκῳ 4 % ἑτησίως.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ Δ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΙΣ

ΟΠΛΕΜΠΟΡΟΣ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤῸ 1833

Ὅδὸς Ἐρμού 122 ΑΘΗΝΑΙ

Τηλ. Καταστήματος 226, Οἰκίας 239

ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗ

ΟΠΛΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΩΝ ΠΑΝΤΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑ-
ΤΟΣ, ΦΥΣΙΓΓΙΩΝ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΑΜΕΡΙΚΗΣ